

stawy w zakresie przedmiotów rolnictwa i przemysłu rolniczego (1874 r.), które redagował wspólnie z Zygmuntem Jaroszewskim, Dąbrowski opracował gorzelnictwo a Józef Friedl — piwowarstwo. W wydawnictwie warszawskim *Przegląd wystawy* (1875 r.) brał udział technolog-chemik Włodzimierz Abramowicz.

Napoleon Milicer (ur. 1842, zm. 1905), preparator przy katedrze chemii w Szkole Głównej, w latach 1867—1870, brał udział w pracowni chemiczno-technicznej, założonej w Targówku przy fabryce atramentu i specyfików, wspólnie z Józefem Leskim, Ludwikiem Szellerem i Robertem Brühlem. Po rozwiązaniu się tej spółki, założył pracownię analityczną w Warszawie, która w r. 1876 przeszła na własność Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Milicer był jej kierownikiem do zgonu i dokonał wielkiej liczby najróżnorodniejszych rozbiórów chemicznych. „Z notat przez niego zrobionych, zawartych w kilkudziesięciu zeszytach, przechowywanych w pracowni Muzeum, wyraźnie widać sumiennosc wykonania, dużą śmiałość i umiejętność w wyborze metody analizy, zależnie od badanego materyału“¹⁾. Milicer słynął jako znakomity prelegent. W *Encyklopedyi Rolnictwa* podał artykuły: Fenol, Fermentacya, Fosfor, Gnucie (t. II z r. 1874).

Erazm Langner (ur. 1839, zm. 1877), adjunkt chemii w Szkole Głównej, wydał przekład dzieła K. Schorlemmera „Wykład chemii organicznej, czyli chemii związków węgla“²⁾, dokonany pod jego redakcją przez studentów: Jerzego Boguskiego i Bronisława Znatowicza. W *Encyklopedyi Roln.* pisał artykuły: Atmosfera i Dezynfekcyja (t. I i II z lat 1873/4).

4. Ostatnie czasy (1875—1914).

Wśród rozwoju piśmiennictwa naszego w różnych działach technologii chemicznej, liczebnie pierwsze miejsce w tym okresie zajęło cukrownictwo. Ponieważ prace, odnoszące się do innych działów technologii chemicznej, wymienione razem z cukrowniczemi w porządku chronologicznym, byłyby trudne do odszukania, podzielimy zebrany materyał na dwie części: A) Różne działy technologii chemicznej, B) Cukrownictwo.

¹⁾ L. Szperl. Materyały do historii Szkoły Głównej. Warszawa 1913.

²⁾ Warszawa 1870—1874, 8°, str. 618.

A) Różne działy technologii chemicznej.

Wymieniając tu tylko ogólne podręczniki chemiczne, nie będziemy wkraczali w zakres piśmiennictwa naukowego w dziale czystej chemii, które opracowywał prof. J. Zawadzki w *Chemiku Polskim*.

Piszący jeszcze w poprzednim okresie, Maryan Aleksander Weinberg (ur. 1846, zm. 1907), mag. n. przyr. Szkoły Głównej, prowadził w Warszawie stację doświadczalną dla przemysłu gorzelniczego i piwowarskiego. W *Gazecie lekarskiej* ogłosił „Rozbiory piw krajowych“¹⁾ (1868 r.), w *Gorzelnictwie, Piwow. i Culcr.* „Próby i analiza piw“ (1872 r.), w *Pamiętniku Tow. Lek.* „Warszawska woda do picia, pod względem sanitarnym, z mapą geologiczną gruntu Warszawy“²⁾ (1877 r.), w *Przegl. Techn.* „Jakiej wody należy używać do wyrobu piwa“ (1882 r.), „Kamień kotłowy i sposoby zapobiegające jego tworzeniu się“ (1883 r.), w *Inżynierii i Bud.* „Szkło wodnej jego zastosowanie“ (1885 r.). W r. 1886 wychodzić zaczęła zeszytami, jako wydawnictwo *Przeglądu Tygodniowego*, ukończone w r. 1893, „Encyklopedia techniczna, podręcznik praktyczny technologii chemicznej, w zastosowaniu do przemysłu, rękodziel, rzemiosł, sztuk, rolnictwa i gospodarstwa domowego, opracowana podług najnowszych źródeł, pod redakcją dr. A. Weinberga, dr. J. Wiernika, St. Praussa, M. Flauma i E. Małyszczewskiego“³⁾. Zeszyt pierwszy oceniany był nader niekorzystnie przez Wawrzyńca Trzcńskiego⁴⁾ i Bronisława Pawlewskiego⁵⁾. W czasopiśmie *Tellus*, którego siedem numerów wyszło w Warszawie w latach 1886/7, podał Weinberg artykuły: „Przemysł piwowarski w Warszawie“, „Woda dla browarów“, „Jęczmień browarny“, „Słód“. Oddzielnie wyszły jego „Pogadanki z chemii rolniczej“⁶⁾. W r. 1888 podjął wydawnictwo „Kalendarza dla piwowarów i gorzelników“, którego pierwsze dwa roczniki przyjęte były życzliwie przez piwowarów⁷⁾, a w 1890 r. wyszedł rocznik trzeci⁸⁾. „Kalendarz

¹⁾ Odbitka: Warszawa 1868, 8°, str. 11.

²⁾ Odbitka: Warszawa 1877, 8°, str. 63.

³⁾ Warszawa 1893, 8° dwuszpaltowe, str: 801 ze 187 drzew.

⁴⁾ Por. *Przegl. Techn.* r. 1885, str. 126.

⁵⁾ Por. *Czasop. Techn.* lw., r. 1885, str. 138.

⁶⁾ Warszawa 1889, 8°, str. 169.

⁷⁾ Por. recenzję R. Machlejdą w *Przegl. Techn.* 1889, str. 95.

⁸⁾ Warszawa 1890, 16°, str. VIII+99+XI+79.

ten wychodził przez kilkanaście lat, w r. 1894 miał tytuł „Kalendarz techniczny dla browarów i słodowni“ i zalecany był przez L. Rospendowskiego, jako „pożyteczne wydawnictwo, zasługujące na jaknajszersze rozpowszechnienie w kołach przemysłowych“¹⁾ a w r. 1900 „Kalendarz techniczny dla gorzelni i zakładów rektyfikacyjnych“²⁾.

W *Encyklopedyi Rolniczej*, obszerny artykuł „Gorzelnictwo“ (t. III z r. 1894) opracowali Jan Górski, Bolesław Rugiewicz, Floryan Szuch, L. Iwanowski i dr. Al. Weinberg. Był to staranny i udatny wykład, z równomiernem uwzględnieniem wiadomości wchodzących w zakres przedmiotu“³⁾. W r. 1905 wyszedł Weinberga „Podręcznik gorzelnictwa, obejmujący całokształt przeróbki gorzelniczej różnych materiałów, oczyszczanie i skażanie spirytusu, według ostatnich zdobyczy wiedzy“⁴⁾. Dzieło to mocno krytykowali W. Syniewski⁵⁾ i Tad. Chrząszcz⁶⁾.

Wymienieni w poprzednim okresie, tłumacze Chemii Schorlemmera: J. Bogucki i Br. Znatowicz ogłaszali prace naukowe. Prof. Józef Jerzy Bogucki wykładał technologię chemiczną w Politechnice warsz.; w *Przegl. Techn.* podał obszerny artykuł „Pirometria“ (1910/1 r.). Redaktor *Wszechświata i Chemika Polskiego* Bronisław Znatowicz (ur. 1851, zm. 1910) przekładał podręczniki: „Gorup—Besanez. Wykład chemii ogólnej. Część I“⁷⁾, „Lotaryusz Meyer. Zasady chemii teoretycznej“⁸⁾ i ogłosił własne „Zasady chemii ogólnej“⁹⁾, które miały drugie wydanie¹⁰⁾. W *Pamiętn. Fizyogr.* podał: „Rozbiory chemiczne czterech skał tatrzańskich“ (t. I z r. 1881), „Rozbiory chemiczne pięciu skał tatrzańskich“ (t. II z r. 1882), „Rozbiory chemiczne wody wiślanej“ (t. V z r. 1885), „Rozbiory chemiczne wody z rzeki Wisły“ (t. VIII z r. 1888 i t. IX z r. 1889); w czasopiśmie *Wszechświat* „O sztucznej iryzacji szkła“, „Jaka jest różnica między koniakiem a kotłówką“ (1886 r.), „Wyniki badań chem. warsz.

1) Por. *Przegl. Techn.* 1894, str. 168.

2) Wydawnictwa rok X. Warszawa 1900, 8°, str. 662 ze 120 drzew.

3) Por. rec. R. Z. w *Czasop. Techn.* lw. 1894, str. 96.

4) Warszawa 1905, dwa tomy, 16^a, str. 656 i 307.

5) *Czasop. Techn.* lw. 1905, str. 114.

6) *Chemik Polski* 1905 r.

7) Warszawa 1876, 8°, str. 288.

8) Warszawa 1899, 8°, str. 241.

9) Warszawa 1884, 8°, str. 392.

10) Warszawa 1906, 8°, str. 311.

wody do picia" (1887 r.), "Z dziejów sztucznego otrzymywania ciał cukrowych", "Teorya zwierzęcego pochodzenia nafty" (1888 r.), "O rozwoju fabrykacji barwników ze smoły gazowej" (1893 r.), w *Dodatk. cukr. Przegl. Techn.* przekład Emila Fischera "Sztuczne otrzymanie ciał cukrowych" (1890 r.), w *Chemiku Polsk.* "W sprawie emalii naczyń żelaznych i blaszanych" (1902 r.).

Dr. K. W. Mizerski podał w *Przegl. Techn.* "Fosfor i materiały zapalne na wystawie przemysłu chemicznego w Wiedniu", "Związki krzemowe i ich zastosowanie w przemyśle" (1875 r.), "Kilka uwag o procesie fermentacji alkoholowej w zastosowaniu do gorzelnictwa" (1876 r.), "Nowa metoda oznaczania spóeczynnika czystości oraz suchej substancji w masie cukrowej" (1879 r.).

W Poznaniu wyszła broszurka L. Olędzkiego "O korzyściach z gorzelnictwa przy obecnie obowiązującej akcyzie w Królestwie Polskiem"¹⁾.

W r. 1876 ogłaszać zaczęli swe prace chemicy: Bandrowski, Leppert i Pawlewski. Wymienimy ich pisma treści technologicznej.

Ernest Bandrowski, prof. akad. techniczno-przemysłowej w Krakowie, podał w *Czasop. Techn.* lw.: "Wystawa kraj. roln. i przem. w Krakowie. V Przemysł chemiczny", "Krajowa stacya doświadczalna dla przemysłu naftowego przy Szkole Politechn. we Lwowie" (1888 r.); w czasopiśmie *Kosmos*, wspólnie z dr. Michałem Seńkowskim "O przeróbce mazi ponafkowej na wazelinę" (1890 r.). Ułożył "Wykład chemii ogólnej"²⁾, w dwóch częściach, z których pierwsza miała dwa wydania. W *Przegl. Techn.* zamieścił artykuł "O syntezie związków białkowych" (1906 r.).

Władysław Leppert, prezes sekcji chemicznej warsz. pisał w *Przegl. Techn.* "O sztucznej alizarynie" (1876 r.), wspólnie z W. Trzeińskim "Wystawa przemysłowo-rolnicza w Warszawie w r. 1885. Przemysł chemiczny: 1. Właściwy przemysł chemiczny, 2. Fabrykacya farb, 3. Przemysł kostny, 4. Oleje roślinne i mineralne, 5. Przemysł ozokeritowy, 6. Wyrób stearyny i mydła, 7. Przeróbka wosku pszczeln. 8. Wyrób smarów, 9. Fabrykacya blyszczu (szawaksu), atramentu i pomadki do czyszczenia metali, 10. Fabrykacya

¹⁾ Poznań 1875, 8°, str. 35.

²⁾ Kraków 8°, Cz. I. Chemia nieorganiczna 1891 str. 282; Cz. II. 1893, str. 256. Drugie wyd. części I, 1895, str. 335.

koliserów, 11. Fabrykacya perfum, 12. Fabrykacya wód mineralnych, 13. Wyroby apteczne, 14. Rozmaitości“ (1886 r.); w czasopiśmie *Zdrowie* „O wodach warszawskich studzien publicznych“ (1878 r.), wspólnie z W. Mayzlem i Al. Weinbergiem „O wodach studzien głębokich wierconych, znajdujących się w Warszawie“ (1879 r.); w *Chemiku Polsk.* „Pierwsza farba anilinowa“ (1906 r.). Oddzielnie wydał „Przewodnik do chemicznego badania wody pod względem higienicznym“¹⁾, a niedawno cenną pracę historyczną „Rys rozwoju chemii w Polsce do r. 1830“²⁾, w której znaleźć można także liczne szczegóły odnoszące się do piśmiennictwa technicznego w dziale technologii chemicznej.

Bronisław Pawlewski (ur. 1952, zm. 1917), prof. technologii chem. w Politechnice lwowskiej, przełożył Al. Classena „Przewodnik do chemicznych rozbiórów jakościowych ciał organicznych“³⁾; wydał „Podręcznik chemiczny analizy miarowej“⁴⁾, „Podręcznik analizy chemiczno-technicznej“⁵⁾, „Organiczna preparatyka chemiczna“⁶⁾. Pisał w *Wiadomościach farmaceutycznych* „Badanie piwa i piwa warszawskie“ (1992 r.); w czasopiśmie *Kosmos* „Kilka uwag o nafcie galicyjskiej“, „Dalsze uwagi nad handlowemi naftami galicyjskiemi“ (1884 r.), „Nafta kłęczańska“, „O zmianie wagi przy gotowaniu kartofli“ (1885 r.), „O steatycie galicyjskim“ (1889 r.), „O ozokerycie truskawieckim“ (1890 r.), „O termicznych własnościach galicyjskich produktów naftowych“, „O kwasie chlorooctowym“ (1893 r.); w czasopiśmie *Wszechświat* „O dobroci nafty“ (1884 r.), „Przyczynek do znajomości nafty galicyjskiej“ (1885 r.), w *Przegl. Techn.* „Wosk ziemny i jego przetwory“⁷⁾ (1886 r.), „Ekonomiczna strona galicyjskiego przemysłu naftowego“ (1888 r.), „Wiadomości o rudach cynkowo ołowianych w Truskawcu“ (1892 r.), w *Czasop. Techn. lw.* „O działaniu kwasu siarkowego na naftę“ (1886 r.), „W sprawie słownictwa cukrowniczego“ (1887 r.), „Z technologii nafty“ (1890 r.), „Notatka o torfach Stojanowskich“, „Notatka o torfie galicyjskiem“ (1893 r.),

¹⁾ Warszawa 1881, 8°, str. 153.

²⁾ Warszawa 1918, 8°, str. 252.

³⁾ Warszawa 1876, 8°, str. 99.

⁴⁾ Warszawa 1883, 8°, str. 164.

⁵⁾ Lwów, 8°, cz. I, 1896, str. 176; cz. II, 1900, str. 96.

⁶⁾ Lwów 1908, 8°, str. 298 ze 129 rys.

⁷⁾ Odbitka Warszawa 1887, 8°, str. 80.

„Konserwowanie drzewa“ (1896 r.), „Postępy w dziedzinie garbarstwa“ (1897 r.), „Przemysł żywnościowy“ (1912 r.); w *Przegl. Polskim* „Przemysł fabryczny Galicyi (1895 r.); w *Chemiku Polskim* „O czerni anilinowej“ (1901 r.), „Przerób chemiczny drzewa“ (1903 r.), „Racyonalna klasyfikacja piasku i żwiru“ (1905 r.), „Przemysł ceramiczny w Galicyi“ (1907 r.), „Górski przemysł ceramiczny“ (1912 r.). Wydział krajowy, zabiegając około podniesienia przemysłu naftowego w Galicyi, powierzył Pawlewskiemu ułożenie przewodnika dla praktyków, zajętych przerabianiem oleju skalnego i wosku ziemnego na wyroby mające pole zbytu. Wydana przezeń praca: „Technologia nafty i wosku ziemnego“¹⁾, rozbił Wł. Kolenda, wykazując niektóre usterki i przyznając, że jest „pracą nawskroś naukową, zasobną w bogaty zbiór wiadomości teoretycznych i niepozbawioną zalet dzieła źródłowego, w którem każdy interesujący się przemysłem naftowym może znaleźć wiele cennych wskazówek i pożytecznych objaśnień“²⁾.

W *Przegl. Techn.* podał Przemysław Rakowski artykuł „Wyrabianie masy drzewnej na drodze chemicznej“ (1876 r.), a inż. Emil Konarzewski pisał „O próbach cementowych“ (1877); w *Poradniku Przem. roln.* krak. Władysław Majewski „Jakie są przyczyny zachwiania się przemysłu gorzelnianego u nas“³⁾ (1876 r.).

Różnorodne wskazówki technologiczne zebrał F. Skomorowski w książce popularnej: „Chemia życia codziennego, podług najnowszych źródeł, główne zasady chemii mineralnej i organicznej, rzecz o młynarstwie, piekarstwie, cukrownictwie, napojach narkotycznych, gorzelnictwie, winiarstwie, piwowarstwie, materiałach aptecznych, lekarskich, truciznach i mięsie“⁴⁾.

W r. 1877 wyszła pierwsza część nader pożądanego przekładu książki R. Wagnera: „Podręcznik technologii chemicznej, tłumaczył z ostatniego wydania Jul. Grabowski, prof. wszechnicy lwow., ze współudziałem Alfreda Fuchsa, asystenta ces. warsz. uniwersytetu“⁵⁾. Cały przekład ukazał

¹⁾ Lwów 1891, 8°, str. 304 z 67 rys. Spis zupełny prac Pawlewskiego podano przy nekrologu, w t. XVI *Chemika Polskiego*.

²⁾ Recenzja w *Przegl. Techn.* 1891, str. 256.

³⁾ Odbitka: Kraków 1876, 8°, str. 16.

⁴⁾ Warszawa 1876, 8°, str. 429.

⁵⁾ Warszawa 1877 (działy I, II, III i początek IV-go), 8° str. XII+544.

się we dwa lata później¹⁾, a na tytule wymieniony został jako tłumacz sam tylko Julian Grabowski (ur. 1848, zm. 1882). Uczony ten chemik, powróciwszy z wycieczki do Ameryki, przedsięwziętej z polecenia Wydziału Krajowego, dla zbadania technologii nafty, kierował oddziałem chemicznym w Instytucie techn. przem. krakowskim. Ogłaszał wyniki poszukiwań chemicznych i otrzymał medal za urządzenie działu nafty i wosku ziemnego na wystawie lwowskiej 1877 r. W czasop. *Kosmos* pisał „O rozwoju przemysłu żelaznego“ (1876 r.).

Arnulf Navratil, inspektor przemysłowy dla Galicji i Bukowiny we Lwowie, podał w *Przegl. Techn.* „O siarce i dwusiarczku węgla w Swoszowicach“, „Sposób oznaczania wartości mączki kościanej“ (1877 r.), w *Czasop. Techn.* krak. „O nafcie i innych wyrobach galicyjskiego oleju skalnego“ (1880 r.), w czasop. *Górnik* „Zapiski chemiczno-technologiczne“, „Chemiczno-techniczne rozbiory galic. olejów skalnych“ (1882 r.), „O niebezpieczeństwie wynikającym z nieodpowiedniego obchodzenia się z petroleum i o środkach uchylenia tegoż niebezpieczeństwa“ (1883 r.), w *Czasop. Techn.* lw. „O sposobach zabezpieczenia niebezpiecznych urządzeń w przedsiębiorstwach rolnych“ (1893 r.), „O zakładaniu i utrzymywaniu garbarni“ (1894 r.), „O urządzeniu, utrzymaniu i prowadzeniu wyrobni petrolu i olejów mineralnych, ze względu na bezpieczeństwo życia i zdrowia robotników, ochronę sąsiadów i t. d.“ (1895 r.), „Instrukcja o zakładaniu, prowadzeniu i utrzymywaniu gorzelni“ (1897 r.), „O urządzaniu gazowni ssąco-generatorowych do pędzenia motorów w zakładach przemysłowych, pod względem bezpieczeństwa, zdrowia i życia robotników“ (1905 r.). Oddzielnie wydał: „O przeistaczaniu soli kuchennej na sól fabryczną, sól bydlęcą i sól nawozową“²⁾, sprawozdania urzędowe i drobne instrukcje.

Mieczysław Dunin Wasowicz, chemik miejski we Lwowie, podał w czasopiśmie *Kosmos* „O wodzie ozonowej, wyrabianej podług metody dr. Lendera“ (1877 r.), „Kilka słów o Verrykena metodzie wysledzenia trucizn metalicznych przy toxykologiczno-chemicznych poszukiwaniach“ (1879 r.),

¹⁾ Warszawa 1879, 8°, str. III, 1072, XIV, XVIII, z drzeworytami w tekście.

²⁾ Lwów 1882, 8°, str. 41.

„Sprawozdanie z uskuteczionych we Lwowie chemicznych rozbiórów towarów, napoi i t. d. 1879 — 1880“ (1880 r.), „Rozbiór chemiczny kilku minerałów galicyjskich“ (1881 r.). Oddzielnie wydał: „Woda do picia we Lwowie, rozbiory wód wodociągowych i studziennych“¹⁾.

W *Przegl. Techn.* opisał Bolesław Demel „Przemysł dwusiarku węgla“ (1898 r.), R. de Soldenhof „Koksowanie węgla kamiennego“ (1898 r.), Józef Wątróbski „O wyrabianiu sztucznej alizaryny i purpuryny“ (1880 r.), „Kilka słów o najnowszych barwnikach naftalinowych“ (1881 r.); w *Inżynierii i budownictwie* Wiktor Czarliński „Fabryka kredy pławionej w Chełmie“ (1880 r.), J. Bohdanowicz „Projekt fabryki płynnego chlorku wapnia“ (1881 r.), B. L. Kurdwanowski „O suchej destylacji drzewa“, „Otrzymywanie octu przy destylacji suchej“ (1882 r.).

W Piotrkowie wyszedł przekład: „O materiałach opałowych, przewodnik do łatwego oznaczenia wartości opałowej: drzewa, węgla drzewnego, torfu, węgla torfowego, węgla brunatnego i kamiennego, antracytu, koksu, oleju skalnego, gazów gicht. generatorów i t. p. z dodaniem niektórych uwag o sposobach ogrzewania mieszkań. Z niemieckiego G. K. Strott'a przełożył K. Czapuczyński“²⁾. O wyborze dzielka i o przekładzie wyraził się z uznaniem St. Szuch³⁾.

W Galicyi, Ludwik Tertil, c. k. komisarz straży skarbowej, wydał dziełko „Szkola chemii fermentacyjnej, zastosowana do fabrykacji piwa, wódki i cukru“⁴⁾; Jan Gnoiński podał w czasopiśmie lwowskim *Rolnik*: „Znaczenie gorzelni buraczanych w Galicyi“ (1880 r.).

Z prac chemicznych prof. Karola Olszewskiego odnoszą się tu rozbiory wód i soli, oraz podany w *Rozprawach Ak. Um.* „Przyczynek do oznaczania twardości wody za pomocą mydła“ (1881 r.); z prac zaś prof. Bronisława Lachowicza (ur. 1856, zm. 1903) umieszczona tamże rozprawa „O składnikach galicyjskiego oleju skalnego“ (1882 r.) i artykuły w czasopiśmie *Kosmos* „Indygo, jego własności i sposoby otrzymywania“ (1884 r.). Równocześnie ogłaszać zaczął prace chemiczne dr. Julian Schramin i wydał „Podręcznik do

¹⁾ Lwów 1894, 8°, str. 89.

²⁾ Piotrków 1880, 8°, str. 60.

³⁾ *Przegl. Techn.* 1880, t. XII, str. 47.

⁴⁾ Wadowice 1878, 8°, str. 109.

analizy chemicznej jakościowej, wraz z krótkim przewodnikiem do badań sądowo-chemicznych" ¹⁾.

Z zakresu gorzelnictwa podał Fr. Turkowski w *Przegl. Techn.* „Przerób melasu na spirytus“, „Normalne objawy fermentacji brzeczki melasowych“, „Parnik Henzego“, „O przerobie zboża i kukurydzy w parniku Henzego“ (1883 r.). „Najnowsze odkrycie w zakresie techniki gorzelniczej“ (1884 r.). Redakcja *Rolnika i Hodowcy* wydała w r. 1900 jego „Gorzelnictwo“ ²⁾.

We Lwowie wyszedł „Zarys chemii dla użytku szkół gimnazjalnych“ ³⁾ profesora politechniki, Augusta Fremda i „Podręcznik do rozbiórów chemicznych zastosowany do użytku farmaceutów i uczni szkół wyższych“ ⁴⁾ Adolfa Mussila.

W *Inżynierii i Budownictwie* podali: dr. J. Polak „O konserwowaniu mięsa“ (1883 r.), Józef Buchowski „Kilka słów o hutnictwie szkła“ (1888 r.), „Urządzenie fabryk szkła, materiały opałowy używany w hutnictwie, budowa pieców hutniczych“ (1885 r.), inż. S. Landau „Krótki rys fabrykacji jęczmiennego siodu, ze wskazaniem najnowszego sposobu jego wyrabiania“ (1855 r.), St. Wojciechowski „Olejarnictwo jako drobny przemysł u nas“ (1885 r.).

O farbiarstwie pisał Antoni Grabowski w *Przegl. Techn.* „Bielenie tkanin bawełnianych“, „Zarys dziejów farbiarstwa“, „Pogląd na naturę i teorię farbiarstwa“, „Farbowanie na dwa kolory tkanin białych jedwabno-bawełnianych“ (1884 r.), „Badania nad teorią farbowania na kolor czerwony alizarynowy“ (1885 r.), w *Chemiku Polskim* „Z praktyki kolorystycznej“ (1901 r.), Adam Onufrowicz podał w czasopiśmie *Kosmos* „O wyrobie barwników z nafty bakuńskiej“, „O fabrykacji olejów smarowych z nafty“ (1884 r.).

W różnych działach technologii chemicznej pisali: W. i L. Rospendowscy, H. Baum, M. Heilpern, M. Flaum, J. Leski, K. Rose, W. Trzeciński.

Wincenty Rospendowski podał w *Przegl. Techn.* artykuły: „Purpura Cassius'a“ (1885 r.), „Jedwab sztuczny na wystawie w Paryżu“ (1889 r.). „Przemysł chemiczny na tejże wystawie“ (1890 r.).

¹⁾ Wyd. drugie Kraków 1895, 8°, str. 265. Wyszły jeszcze dwa wydania, ostatnie przejrane i uzupełnione przez L. Brunnera w 1912 r.

²⁾ Warszawa 1900, 8°, str. 239 z 52 drzew

³⁾ Lwów 1883, 8°, str. 63.

⁴⁾ Lwów 1883, 4° małe, str. 32 i 1 tabl. chromolitogr.

Ludomir Rospendowski w *Przegl. Techn.* „Związki chloru stosowane w technice bielarskiej“ (1886 r.), „Projekt bielarni ciągłej“, „Karbonizacja, jej cel i zadanie w przędzalnictwie wełny“ (1887 r.), „O związkach barw. pochodnych antrahynonu“ (1888 r.), „Kilka słów o zakładach naukowych w Europie, poświęconych wykładom z zakresu technologii barwników“ (1889 r.), „O elektro-chemicznem bieleniu włókien roślinnych sposobem E. Hermite'a“, „Ścieśnione powietrze w zastosowaniu do mechanicznego wydymania szkła“ (1890 r.); *Czasop. Techn. lw.* „Oczyszczanie spirytusów i płynów wysokowych, ze szczególnem uwzględnieniem zastosowania w tym celu prądu elektrycznego przerywanego“ (1892 r.).

Henryk Baum w *Czasop. Techn. lw.* „Wyrób terpeniny z pni i korzeni sosnowych za pomocą suchej destylacji“ (1885 r.).

Maxymilian Heilpern ¹⁾ w *Pamiętniku Tow. Lekarskiego* „O wartości pożywnej chleba wobec nowoczesnej techniki piekarskiej, materiały i wskazówki dla higienistów i techników przemysłu piekarskiego“ ²⁾ (1885 r.), w *Przegl. Techn.* „Piece piekarskie“ (1886 r.), „Nowy sposób oczyszczania olejów mineralnych“, „Sztuczna produkcja starki“, „Udoskonalenie w fabrykach szkła“ (1893 r.); oddzielnie wydał: „Zarys mikrochemii mineralnej i organicznej“ ³⁾.

Maxymilian Flaum w *Pamiętniku Fizyograficznym* „Rozbiór chemiczny rud miedzianych gór Kieleckich“ (t. VI z r. 1886 i t. VII z r. 1887); we *Wszechświecie* „O rozwoju i znaczeniu technologii według prof. C. Willgerodta“ (1890 r.). Przełożył podręcznik S. Zeisela „Chemia nieorganiczna i organiczna“ ⁴⁾ i wydał odczyt „O wódce, piwie i winie“ ⁵⁾.

Józef Leski, mag. n. przyr. Szk. Gł., dyrektor muzeum przemysłu i rolnictwa, w *Przegl. Techn.* „Wystawa przemysłowo-rolnicza w Warszawie w r. 1885. VII Przemysł chemiczny. IV Wyroby szklane, fajansowe i porcelanowe“ (1886 r.), „Piecyk Deville'a“, „Przerób mialu rud metalicznych“ (1888 r.), „Badania glin“ (1889 r.), „Najnowsze sposoby

¹⁾ Por. str. 494.

²⁾ Odbitka: Warszawa 1886, 8°, str. 218 z 2 tabl. litogr.

³⁾ Warszawa 1890, 8°, str. 108.

⁴⁾ Warszawa 1894, 8°, str. 789.

⁵⁾ Warszawa 1896, 8° mała, str. 19.

oczyszczania wysoku", Pipeta automatyczna pomysłu Karola Berenta" (1890 r.); w *Przegl. ceramicznym* „Gлина i wyroby z niej, odczyt publiczny“¹⁾ (1902 r.).

Inż. Karol Rose w czasopiśmie *Tellus* „O roli związków azotowych przy fabrykacji piwa lagrowego“ (1886 r.), w *Przegl. Techn.* „Typowe gatunki piwa lagrowego“, „Nowy sposób scukrzania mączki roślinnej podług metody Dubrunfaut-Cuisinier“ (1887 r.).

Wawrzyniec Trzeiński (zm. 1899 r.), wzmiankowany jako współpracownik Wł. Lepperta w r. 1886, podał jeszcze w *Przegl. Techn.* „Wody ściekowe“ (1887 r.), „Wyrób mydeł toaletowych według braci Cressonier“ (1891 r.); w „*Gazecie Lek.*“, wspólnie z dr. L. Nenckim „Kilka słów w sprawie pochodzenia i higienicznego badania wód studziennych“ (1893 r.); w *Pamiętniku Tow. Lek.* „Wody studzien warszawskich“ (1894 r.); w *Encyklopedyi Rolniczej* „Kości“.

W czasopiśmie *Kosmos* pisali: Ludwik Szul „O otrzymywaniu sadzy i ciężkich olejów naft galicyjskich“ (1886 r.), Paweł Wispek „O technicznym zastosowaniu odpadków naftowych“ (1886 r.).

Władysław Kolendo podał w *Przegl. Techn.* „Doświadczenia porównawcze nad lampami naftowymi“ (1887 r.), „O podstawach klasyfikacji węgla kamiennego“, „O własnościach chemicznych składników drzewa“ (1892 r.), „Urządzenie wzorowego manometru rtęciowego“ (1893 r.), „Uwagi o prażeniu rud spátowych żelaznych i manganowych“ (1896 r.), „Z powodu artykułu o smarach inż. S. Andrychewicza“ (1898 r.), „O własnościach węgla kamiennych z 10-ciu kopalni zagłębia Dąbrowskiego“ (1903 r.), „Wytrzymałość linek“, „Różnice między węglem sosnowym a koksowym“ (1907 r.), „Tarcie wewnętrzne w smarach ciekłych“ (1912 r.).

Kierownik krajowej stacji doświadczalnej przemysłu naftowego i docent politechniki lwowskiej, Roman Żałoziecki, podał w czasopiśmie *Kosmos* „Kwestya olefinów w naftie galicyjskiej“ (1886 r.), „Uwagi nad otrzymywaniem cerezyny z ozokerytu za pomocą kwasu siarkowego“, „O odbarwnikach i odbarwianiu wosku ziemnego“ (1887 r.), „Badania atmosfery gazowej kopalni wosku ziemnego“ (1893 r.); w *Przegl. Techn.* „Przemysł naftowy na wystawie we Lwowie w r. 1894“ (1895 r.), „Stan ekonomiczny przemysłu naftowego w Gali-

¹⁾ Odbitka: Podgórze 1902, 8°, str. 21.

eyi" (1901 r.), „O torfie i nafeie" (1904 r.), w *Czasop. techn.* lw. „Auera żarowe światło gazowe", „Prosty sposób oznaczenia skutku opalowego", „O wyszukiwaniu ropy" (1890 r.), „Zużytkowanie odpadków kwasowych i ługowych fabryk naftowych" (1891 r.), „Emulsior" (1893 r.); w czasopiśmie *Nafta* „Teoretyczne uwagi nad nową metodą destylacyjną Rogozina" (1899 r.), „Z technologii przemysłu naftowego", „Badanie ropy borysławskiej na zanieczyszczenie" (1903 r.), „Rafinerie ropy galicyjskiej w Niemczech" (1904 r.); w *Chemicu Pol.* „Przyczynek do teorii destylacji za pomocą pary" (1901 r.), wspólnie z dr. Joachimem Hausmanem „Badania nad składem chemicznym rop galicyjskich", „Badania nad woskiem torfowym" (1907 r.); w *Rozprawach Ak. Um.* „O terpenowych węglowodorach w nafeie" (1895 r.), „O nitrowaniu niżej wrących funkcji ropy galicyjskiej" (1903 r.). Opracowali i wydał „Gorzelnictwo wedle najnowszych postępów"¹⁾, ułożone, jak pisze w przedmowie, w porozumieniu z prof. Romanem Wawnikiewiczem i mające zastąpić przestarzałą już książkę R. Günsberga. Treść jest następująca: Wstęp. 1. Chemia materiałów gorzelnianych, 2. Fermentacja, 3. Materiały gorzelniane, 4. Fabrykacja siodu, 5. Przygotowanie zacieru, 6. Chłodzenie zacierów, 7. Próbowanie zacierów, 8. Fabrykacja drożdży, 9. Fermentacja, 10. Destylacja, 11. Rektyfikacja spirytusu, 12. Obliczenie wydatku, 13. Alkoholometria, 14. Braha, 15. Uwagi o urządzaniu gorzeń.

W *Przegl. Techn.* podali artykuły: Mieczysław Pfeiffer „Nowa reakcja cukru i jej zastosowanie w przemyśle" (1887 r.), „O metodach badania garbników" (1889 r.); Fr. Świeżyński „Chemiczna analiza gazów w zastosowaniu do racjonalnej kontroli palenisk fabrycznych" (1888 r.), „Skład chemiczny glin ogniotrwałych z okolic Dąbrowy górniczej" (1898 r.). W *Czasop. techn.* lw. Stanisław Świeżawski „O gazie wodnym" (1888 r.). W czasopiśmie *Kosmos* J. Dłuski „Piwa lwowskie" (1888 r.). Oddzielnie wydał w Poznaniu broszurkę Jan Aasumb „O piwie i innych gorących napojach"²⁾.

Gustaw Steingraber (ur. 1852, zm. 1908), profesor w Szkole Przemysłowej Krakowskiej po Julianie Grabow-

¹⁾ Lwów 1895, 8°, str. VII, 287, VI, z 80 rycinami i tablicami.

²⁾ Poznań 1888, 8° małe, str. 28.

skim, prezes Towarzystwa Techn. Krak., na posiedzeniach miewał odczyty, streszczane w *Czasop. Techn.* lw. „O parowaniu i suszeniu w próżni“, „O technicznym zastosowaniu azotu z powietrza“ (1906 r.), „O fabrykacji płynnego bezwodnika węglowego“ (1907 r.). W *Czasop. Techn.* krak. podał „Sposób oznaczania wydajności wapna palonego“ (1892 r.); w *Przeł. Techn.* „O przemyśle spirytusowym“ (1903 r.), „O technicznym zastosowaniu azotu z powietrza“ (1906 r.), „O parowaniu i suszeniu w próżni“, „O fabrykacji płynnego bezwodnika węglowego“ (1907 r.); w *Chemiku Pol.* „Węgle z Sierszy i Tenczynka (rozbiory)“, „Badania nad punktem zapłonicnia nafty“ (1901 r.); w *Tygodniku rolniczym* krak. „Techniczne zużytkowanie spirytusu“ (1906 r.)¹⁾.

Edmund Neugebauer podał w *Przeł. Techn.* „Oczyszczanie wód, służących do celów przemysłowych, ze szczególnem uwzględnieniem wody, mającej zasilać kotły parowe“ (1889 r.), „O korozyach żelaznych kotłów parowych“ (1895 r.), „Gliniany prof. Joly'ego“ (1902 r.), „Rzadki wypadek korozyi kotłów parowych“ (1904 r.); w *Chemiku Pol.* „O zmiennej zawartości dwuwęglanów wapnia i magnezu w wodzie wiślanej pod Warszawą“ (1901 r.), „O reakcyach chemicznych, zachodzących przy klejeniu masy papierowej za pomocą żywicy, sody, siarczanu glinu i wody naturalnej“ (1907 r.)²⁾.

Stanisław Alberti pisał w *Czasop. Techn.* lw. „O sposobach przerabiania galicyjskich olejów niebieskich i zielonych na oleje smarowe, przydatne do użytku kolei“ (1889 r.); jako chemik miejski ogłosił w *Przewodniku higienicznym* „Sprawozdanie z czynności za r. 1892“³⁾. W r. 1903 wydał „Wiadomości z chemii dla szkół wydziałowych“⁴⁾. W roku 1908 mówił w Towarzystwie Techn. Krak. „O fermentach“.

Bronisław Różański pisał w *Przeł. Techn.* „Przyczyna nagryzania ołowiu przez wody alimentacyjne i sposób usunięcia jej“, „O związku zachodzącym pomiędzy własnościami i budową chemiczną barwników organicznych“ (1889 r.). Na zgromadzeniach tygodniowych Towarzystwa Politechn. lw. miał odczyty, streszczane w *Czasop. Techn.* lw. „O związku między własnościami a budową chemiczną barwników or-

¹⁾ Odbitka: Kraków 1906, 8°, str. 19.

²⁾ Odbitka: Warszawa 1907, 8°, str. 10.

³⁾ Odbitka: Kraków 1893, 8°, str. 12.

⁴⁾ Lwów 1903, 8°, str. 75. a także Lwów 1910, 8°, str. 95.

ganicznych“ (1894 r.), „O glinie i jego aliazach technicznie ważnych“, „O dzisiejszym stanie metalurgii glinu i jego aliaży“ (1890 r.).

W *Przegl. Techn.* podali jeszcze L. Jaczewski „O chłoryzacji szlamów złotodajnych“ (1889 r.), Siemaszko „Nowy palnik do spalania w lampach ciężkich olejów“ (1889 r.).

Profesor politechniki lwowskiej dr. Stefan Niementowski, ogłaszał od r. 1890 liczne prace chemiczne.

Adam Rzyszczewski wydał krótki „Podręcznik dla gorzelanych“¹⁾, krytykowany w *Przegl. Techn.* przez F. Świeżyńskiego²⁾, przyznającego jednak książce wartość praktyczną. Treść książki była następująca: Wstęp, 1. Jakie są czynności przygotowawcze, które winien dopełnić gorzelany przed otwarciem kampanii? 2. Robienie siodu, 3. O drożdżach, 4. Zacier, 5. Fermentacya, 6. Pędzenie okowity z żyta, 7. Destylacya odfermentowanego zacieru, 8. Alkoholometria.

Jan W. Radwański wydał przekład dr. Hermana Hagen „Mikroskop i jego użycie, przewodnik przy mikroskopowych badaniach dla aptekarzy, lekarzy, urzędników zdrowia, kupców, techników...“³⁾.

Adam Teodorowicz, dyrektor gazowni lwowskiej, pisał w *Czasop. Techn. lw.* „O świetle żarowem Auera“ (1890, 1893), „Z przemysłu gazowego“ (1896 r.), „Dział oświetlenia na wystawie przemysłowej w Berlinie“ (1897 r.), „Acetylen w porównaniu z innymi środkami oświetlenia“ (1898 r.); w *Przegl. Techn.* „O najnowszym postępie w przemyśle gazowym (gaz wodny)“ (1904 r.); w *Czasop. Techn. lw.* streszczone były jego odczyty: „O oświetleniu miast prowincjonalnych“ (1901 r.), „O postępach w wyrobie gazu świetlnego a w szczególności wodnego“ (1905 r.), „O nowem urządzeniu fabrycznem gazowni miejskiej“ (1908 r.).

Profesor politechniki lwowskiej Wiktor Syniewski wydał w *Czasop. Kosmos*: „Maź jako materiał opałowy“ (1891 r.), „O cieple parowania niektórych frakcyi ropy z Kłęczan“ (1895 r.); w *Czasop. Techn. lw.*, które redagował w latach 1907—1910: „Przemysł gorzelniczy w Galicyi“ (1895 r.), „Spirytusowa lampa żarowa“, „Spirytus z drzewa“ (1896 r.), „Bakteryologia w usługach techniki“, „O chemicznym skła-

¹⁾ Warszawa 1890, 8°, str. 153 z 29 drzewor.

²⁾ Por. *Przegl. Techn.* 1889, str. 310.

³⁾ Kraków 1890, 8°, str. XI i 227 z 322 drzew.

dzie wody z Pełtwi" (1898 r.), „Nowy sposób technicznego wyzyskania kukurydzy“, „Z dziedziny przemysłu fermentacyjnego" (1911 r.). W Towarzystwie Politechnicznym mówił: „O technicznym zastosowaniu wyników badań bakteriologicznych“, „O fabrykacji drożdży (1901 r.), „Uwagi o gorzelnictwie w Galicyi" (1904 r.). Zajmując się technologią fermentacyjną i pracując przez czas dłuższy w pierwszorzędnym laboratorium bakteriologicznym zagranicą, opracował oryginalnie i treściwie podręcznik: „Mykologia fermentacyjna"¹⁾, zalecający się jasnym wykładem i dobrymi rysunkami²⁾. W *Rozprawach Ak. Um.* podawał prace z dziedziny chemii organicznej.

Dr. Ignacy Lemberger wydał: „Systematyczny przebieg jakościowego rozbioru chemicznego, przewodnik do użytku w laboratorium"³⁾, „Podręcznik do jakościowego rozbioru chemicznego do użytku w pracowni chemicznej"⁴⁾, „Zachowanie się ciał do odczynników, I. Reakcje zasad i kwasów, II. Systematyczny przebieg jakościowego rozbioru chemicznego"⁵⁾, „Rozbiór chemiczno-bakteriologiczny wód studziennych m. Krakowa"⁶⁾, „Sprawozdanie z czynności pracowni chemicznej miejskiej za rok 1900"⁷⁾, „O związkach saponinowych"⁸⁾.

Henryk Wdowiszewski, o którego pracach w zakresie hutnictwa będzie inowa niżej, podał w *Czasop. Techn.* lw. „Kilka słów o pracowniach chemicznych w praktyce" (1891 r.) i przełożył dr. H. Hlasivetz'a „Podręcznik jakościowej analizy chemicznej do użytku przy praktycznych zajęciach w pracowni chemicznej"⁹⁾.

L. Rozmanit i S. K. Drewnowski ułożyli podręcznik „O rektyfikacji i filtracji spirytusu"¹⁰⁾.

Pożyteczna¹¹⁾ książeczka Konrada Niklewicza „Wina

¹⁾ Lwów 1900, 8°, str. 181 ze 114 rys.

²⁾ Por. recenzję w *Gazecie Cukrowniczej* 1900/1 r.

³⁾ Kraków 1891, 8°, str. 109, litografowane.

⁴⁾ Kraków 1892, 8°, str. XI+2+189, z tabl. foto-litogr.

⁵⁾ Kraków 1892, 8°, I str. 133 z tabl. fotogr. II str. 68.

⁶⁾ Odbitka ze *Sprawozdań Kom. Fizyogr. Ak. Um.* Kraków 1899, 8°, str. 35.

⁷⁾ Kraków 1901, 8°, str. 11.

⁸⁾ Kraków 1905, 8°, str. 9.

⁹⁾ Warszawa 1907, 8°, str. 63.

¹⁰⁾ Warszawa 1891, 8°, str. XII+100.

¹¹⁾ Por. rec. M. Heilperna w *Przegl. Techn.* 1891, str. 185.

owocowe i miody, fabrykacja win owocowych i miodów“¹⁾ miała parę wydań²⁾. Tegoż autora wyszły poradniki gospodarskie: „Kultura winorośli“³⁾, „Przemysł drobny“⁴⁾, „Domowa fabrykacja wódek, likierów itd.“⁵⁾, „Gospodarstwo piwniczne“⁶⁾.

W *Przegl. Techn.* pisali: dr. Lud. Kossak „Zachowanie się drzewa i błonnika w obecności lugu sodowego przy podwyższonej temperaturze i zwiększonym ciśnieniu“ (1891 r.); Jan Roszkowski (ur. 1866, zm. 1902) „O wpływie temperatury na gruncie wybuchania zapalnych mieszanin gazowych“ (1891 r.); dr. Albert Mizerski „Analiza elektrochemiczna podług prof. Edgara Smitha“ (1892 r.), „O wpływie badań bakteriologicznych na różne gałęzie przemysłu fermentacyjnego“ (1893 r.), „Nowy sposób utrwalania drzewa bez użycia środków chemicznych“ (1894 r.); W. Rauba „Ulepszenia w przyrządach destylacyjnych pomysłu inż. M. O. Perier“ (1892 r.); Józef Rzątkowski „Chmiel, kwas salicylowy i surogaty chmielu w przemyśle piwowarskim“ (1892 r.); Stefan Kopeć „Oksyanobarwniki i ich zastosowanie w drukarniach i farbiarniach tkanin bawełnianych“ (1893 r.). Mieczysław Suligowski „O najnowszych postępach w technice oświetlenia gazowego (1893 r.). We *Wszecławiecie* K. Dembowski „O winie z winogron“, „O winie z różnych owoców i ziarn zbożowych“ (1891 r.), Karol Raczkowski „Fabrykacja glinu i jego zastosowanie“ (1892 r.).

Ferd. Edw. Polzeniusz podał w czasopiśmie *Kosmos* „Synteza cukrów“ (1893 r.), „Barwniki organiczne“ (1894 r.), „Acetylen“ (1895 r.); oddzielnie wydał podręcznik „Chemia analityczna ilościowa“⁷⁾.

L. Zieleniewski wydał „Opis gorzelni wzorowej w Dublanach“⁸⁾.

Prof. Leon Marchlewski ogłaszał wyniki badań chemicznych a we *Wszecławiecie* pisał „O farbiarstwie“ (1894 r.), „Zmiany, zapowiadające się w ogólnym rozwoju przemysłu

¹⁾ Warszawa 1891, 8° mała, str. VIII, 19 i 2 nl.

²⁾ Wyd. trzecie. Warszawa 1898, 8° mała, str. 99 z rys. w tekście.

³⁾ Warszawa 1893, 8°, str. 122 z 38 rys. w tekście.

⁴⁾ Warszawa 1894, 8° mała, str. 307 z 35 drzewor.

⁵⁾ Warszawa 1894, 8°, mała, str. 171. Drugie wyd. 1899 r.

⁶⁾ Warszawa 1895, 8°, str. 123.

⁷⁾ Kraków 1896, 8°, str. 315 z rys. w tekście.

⁸⁾ Kraków 1893, 8°, str. 19.

a szczególnie wielkiego przemysłu chemicznego" (1900 r.); wydał także podręcznik w zakresie uniwersyteckim „Chemia organiczna“¹⁾.

Wydane zostały w tym czasie „Wiadomości z fizyki i chemii, podręcznik zastosowany do potrzeb szkół wydzielowych, przemysłowych itd.“²⁾ Józefa Soleckiego oraz broszury: „Chemiczne badanie wody, rzecz opracowana przez redakcję czasopisma *Zeitschrift f. Nahrungsmittel*“³⁾ w przekładzie dr. S. Sterlinga i „Parniki odkażające (Kamery dezynfekcyjne) dr. J. Neufelda. O tej broszurze szczegółowe sprawozdanie z przytoczeniem opisu działania przyrządu podane było w *Przegl. Techn.*⁴⁾. We Lwowie wyszedł „Polski kalendarz gorzelniczy na r. 1895“ z artykułem J. Osuchowskiego p. t. „Wyrób nalewek“.

Edward Małyszczewski pisał we *Wszelchwicie* „Z przemysłu glinowego“ (1894 r.), w *Chemiku pol.* „Przyczynę do znajomości tortów krajowych“ (1905 r.).

Wyniki badań chemicznych ogłaszać zaczęli w tym czasie profesorowie: Ludwik Bruner i Stanisław Tolłoczko. Później wydali podręczniki: „Chemia nieorganiczna“⁵⁾ „Chemia organiczna“⁶⁾ i przełożyli W. Ostwalda: „Jak powstała chemia? Siedem wykładów popularnych z historii chemii“⁷⁾ a L. Bruner wydał „Zasady chemii“⁸⁾, „Ćwiczenia chemiczne dla użytku klas wyższych“⁹⁾, „Podręcznik analizy chemicznej jakościowej“¹⁰⁾.

Wymieniony w dziale trzecim¹¹⁾ inż. J. Łubieński podał w *Roczniku Tow. Prz. Nauk Pozn.* „Glin (aluminium). Studium technologiczne, na podstawie najnowszych źródeł“ (t. XXI, r. 1895). W *Przegl. Techn.* podali: inż. L. Bagiński¹²⁾ „O palnikach Auera“ (1895 r.), Ludwik Gębłum „Studium nad niklanem żelaza (Ferro-Nickel)“ (1895 r.).

¹⁾ Kraków 1910, 8°, str. XI+497.

²⁾ Lwów 1894, 8°, str. 141 z rys. w tekście.

³⁾ Warszawa 1894, 16°, str. 29.

⁴⁾ Por. *Przegl. Techn.* 1894, str. 168.

⁵⁾ Kraków 1905, 8°, str. 237 z 67 rys.

⁶⁾ Warszawa-Kraków 1909, 8°, str. XII+257 z 26 rys.

⁷⁾ Lwów 1910, 8°, str. 285.

⁸⁾ Kraków 1903, 8°, str. 167 z 7 rys.

⁹⁾ Warszawa 1909, 8°, str. 135.

¹⁰⁾ Kraków 1912, 24 1/2 × 16, str. 11+279 z 19 rys. i 4 tabl.

¹¹⁾ Por. str. 413.

¹²⁾ Por. 242.

Karol Jacobson wydał „Towaroznawstwo, podręcznik dla kupców, przemysłowców i szkół handlowych”¹⁾.

Antoni Jenik ogłaszał: „Skorowidz i statystyka gorzelń w Galicyi”²⁾, dalsze wydania p. t. „Szematyzm i skorowidz gorzelń w Galicyi”³⁾; w czasopiśmie lwowskim *Gorzelnik* podał artykuły: „Korzyści z należytego wyzyskania materiału opałowego, jakoteż t. zw. ochraniaczy ciepła”, „Wyrób siodu z owsa” (1895 r.), „Zależność wydatków spirytusu od urządzenia gorzelni”, „Sprawozdanie z działu gorzelnictwa na wystawie w Budapeszcie i ze zwiedzenia kilku gorzelń na Węgrzech” (1896 r.).

W *Bibliotece Przemysłowej* Hipolita Wawelberga wyszedł Felicyan Przyszychowski „Słownik polsko-rosyjsko-niemiecki terminów garbarskich”⁴⁾. Tenże pisał później w *Chemiku Polskim* „O materiałach garbnikowych, „O braniu prób do badań materiałów chemicznych, używanych w przemyśle garbarskim”, „Kora Mangrowe, Mangbe również Koko zwana” (1903 r.), „Zagadnienia w przemyśle garbarskim streszczone według odczytu H. R. Procnera”, „O konserwowaniu skór surowych” (1912 r.). Pod jego redakcją wydany był staraniem stałej Delegacji Garbarskiej „Kalendarz garbarski na rok 1904”⁵⁾.

Karol Hordyński podał w czasop. *Gorzelnik*: „Z tegorocznej kampanii gorzelniczej” (1895 r.), „Zastosowanie soli fluorowych w gorzelnictwie”, „Fermentacja 96-godzinna”, „O materiale położeniu kierowników gorzelń” (1896 r.). W r. 1909 wyszło jego: „Gorzelnictwo. Podręcznik dla kierowników i właścicieli gorzelń”⁶⁾.

Pisali jeszcze w czasopiśmie *Gorzelnik* w r. 1896: Aleksander Adelman „Gorzelnictwo w Galicyi”, Antoni Harsimowicz „Drożdże zasiewne”, „O izbie fermentacyjnej”, V. Th. Magerstein „Gorzelnie rolnicze wobec ugody austro-węgierskiej”, F. Siedlecki „Przyczynę do kwestyi zdrowych drożdży w gorzelni”.

Józef Tuleja podał w czasopiśmie *Gorzelnik* artykuł „O oczyszczaniu wódki” (1896 r.); w *Czasop. Techn. lw.*

¹⁾ Warszawa 1895, 8°, str. 190 z tablicą.

²⁾ Lwów 1895, 8°, str. 120 i 2 n. l., z 3 tabl.

³⁾ Lwów 1901, 8°, str. 45; 1904, 8°, str. 69; 1906, 8°, str. 96.

⁴⁾ Warszawa 1895, 8°, str. II i 28.

⁵⁾ Warszawa 1904, 8°, str. 140.

⁶⁾ Lwów 1909, 8°, str. VIII+223.

„Zużycie dzikich kasztanów“ (1896 r.), „O przemyśle gorzelniczym w Galicyi“ (1900 r.); w Towarzystwie Politechnicznem miał odczyty: O badaniu środków spożywczych i artykułów codziennego użytku“ (1896 r.), „O przemyśle odpadków“ (1902 r.).

Teodor Wańkowski wydał dla czeladników piwowarskich broszurę: „O czystości w browarze i drobnoustrojach¹⁾”; w *Chemiku Polskim* podał „Kilka słów o sposobie wyrobu piwa w aparatach dr. Leopolda Nathana w Zurychu“ (1902 r.).

Władysław Piotrowski podał do *Przegl. Techn.* „Barwienie indygiem“ (1896 r.), „Postępy w wypalaniu wapna“, „Refinerya elektrolityczna miedzi i srebra“ (1897 r.), „Wycieczka do fabryki chemicznej w Łowiczu“ (1898 r.), „Historia płomienia gazowego za ostatnie lat dwadzieścia“ (1899 r.).

Zofia Joteyko-Rudnicka pisała we *Wszechświecie* „O chlebie“ (1896 r.), „Nikiel“ (1897 r.) i wydała książkę: „Chemia mineralna. Kurs samokształcenia“²⁾.

Oddzielne broszury wydali: Jan Biedroń „Przemysł mleczarski. Rocznik pierwszy“³⁾, Roman Gostkowski⁴⁾ „Gazownia lwowska i jej objęcie przez gminę“⁵⁾. Dr. A. Wróblewski wydał „Podręcznik do ćwiczeń chemiczno-fizjologicznych dla słuchaczy medycyny i lekarzy“⁶⁾ a później w *Rozprawach Akademii Um.* pisał „O soku wyciśniętym z drożdży“⁷⁾.

W *Przegl. Techn.* pisali: „Bolesław Bronisławski „O acetylenie i spokrewnionym mu karbidzie“ (1897 r.); Wł. Ciechanowiecki „Historia acetyleny“ (1897 r.); Stefan Andrychewicz „Praktyczne wskazówki stosowania smarów do maszyn“ (1898 r.); T. Rychter „Termometr Arndta“, „Gaz wodny“ (1898 r.); Antoni Kuszelewski „Towaroznawstwo czyli rozpoznawanie przetworów naftowych (1899 r.), „Bezpieczeństwo pracy w fabrykach“ (1904 r.), Teofil Haydo „Dyamenty w stali“, „O węglu krzemu, podobnym do

¹⁾ Warszawa 1896, 8°, str. 48 z rys. w tekście.

²⁾ Warszawa 1899, 8°, str. 170 z 61 rys. w tekście.

³⁾ Przemysł 1896, 8°, str. 32 z 8 fig.

⁴⁾ Por. str. 416.

⁵⁾ Lwów 1896, 8°, str. 39.

⁶⁾ Kraków 1897, 8°, str. VIII+184 z rys. w tekście.

⁷⁾ Odbitka: Kraków 1901, 8°, str. 84.

dyamentu“, „Blizsze wskazówki do poszukiwania dyamentów w żelazie i stali“ (1899 r.); Wł. Rychter „Acetylen w praktyce“, „Instalacje acetylenowe“ (1899 r.), „Węglik wapnia“ (1901 r.).

Z prac prof. Anczyca¹⁾ odnosi się tu „Farbiarstwo welny. Podręcznik do nauki w krajowej szkole sukienniczej w Rakszawie²⁾).

W *Czasop. Techn.* krak. Zygmunt Romański „Zużytkowanie odpadków naftowych w postaci paliwa“ (1898 r.); w *Czasop. Techn.* lw. streszczenie odczytu J. Szepczyńskiego w Towarzystwie Politechnicznem „O dzisiejszym stanie przemysłu acetylenowego“ (1899 r.); we *Wszechświecie* K. Raczkowski „O tak zwanem merceryzowaniu bawełny“ (1899 r.).

Karol Dziewoński podał w *Czasop. Techn.* lw. przekład pracy dr. Rudolfa Wischina z Baku „Cykliczne polimetyleny nafty“ (1899 r.); w *Chemiku Pol.* „Badania pogazowej mazi naftowej“ (1901 r.) i ogłaszał wyniki badań węglowodorów w *Rozpr. Ak. Um.*

Prace dr. Bolesława Miklaszewskiego, ogłaszane od r. 1900 odnosiły się do czystej chemii. Objawszy po Znato-wiczu redakcyę *Chemika Polskiego*, prowadzi ją dotąd i pomieszcza, oprócz drobniejszych artykułów technologicznych, rozbiory rud. Przełożył H. E. Roscoe „Chemia nieorganiczna. Podręcznik dla szkół średnich³⁾“. Piśmiennictwu technologicznemu oddał ważną usługę przez wydanie zbiorowo opracowanego dzieła: „Technologia chemiczna ogólna podług dr. S. Schutza Kurzes Lehrbuch der Chemischen Technologie“⁴⁾. W wydaniu tem opracował artykuł „miedź“ i dołożył starań o dobór słownictwa.

Bohdan Zatorski (ur. 1843, zm. 1915), magister nauk przyr. Szkoły Głównej, pracował u nas w dziale wielkiego przemysłu chemicznego, i pisał we *Wszechświecie* „O nowym sposobie otrzymywania kwasu siarczanego“ (1900 r.); w *Chem. Pol.* „Otrzymywanie kwasu siarczanego metodą katalityczną“ (1902 r.), „Kilka uwag o działaniu kwasu siarczanego na platynę“ (1903 r.); w *czasop. Kosmos* „Soda

¹⁾ Por. str. 498.

²⁾ Kraków 1898, 8°, str. 105.

³⁾ Warszawa 1907, 8°, str. 372, z 73 rys. i tabl.

⁴⁾ Warszawa 1908, 8°, str. 455, ze 184 rys. i tabl. w tokscie.

i glinka z kryolitu, przyczynek do dziejów przemysłu chemicznego w Król. Polsk.“ (1910 r.). Do wymienionego wyżej przekładu Technologii Chemicznej Schutza (1908 r.) opracował „wielki przemysł chemiczny“.

Maryan Stępowski przełożył dr. Lucjana Cohna „Chemia życia codziennego, wykłady publiczne“¹⁾, wydał pożyteczny podręcznik „Sztuczne wody mineralne i napoje gazowe“²⁾, we *Wszechświecie* podał: „Ze starych ksiąg chemicznych. Przyczynek do historii fizyki i chemii w Polsce“ (1901 r.) a w *Chem. Pol.* „Zarys przemysłu chemicznego w Szwajcarii (1903 r.), „Wystawa spirytusowa w Wiedniu“, „Kongres spirytusowy“ (1904 r.).

Zofia Leppertówna przełożyła Emila Fischera „Wskazówki do otrzymywania preparatów organicznych“³⁾ a później, jako Zofia Majewska z Leppertów, dr. K. Rüst'a „Wskazówki do otrzymywania preparatów nieorganicznych“⁴⁾. Cecylia Holewińska przełożyła Pattison-Muir „Świat zjawisk chemicznych“⁵⁾.

W *Czasop. Techn.* lw. opisywał Urban Wareg Massalski „Rozwój gazowni lwowskiej i torfowiska dublańskie“ (1900 r.).

Tadeusz Chrzęszcz, profesor szkoły gorzelniczej w Dublanach, podał w *Gaz. Cukr.* artykuł: „Mikroorganizmy występujące w cukrownictwie“ (1900/1); w *Chem. Pol.* „Fermentacya mleczna i octowa powodowana przez procesy enzymatyczne“, „V kongres chemii stosowanej. Przemysł fermentacyjny i fabrykacya mączki“ (1903); w *Tyg. roln. krak.* „Jęczmień browarniany“⁶⁾, we *Wszechświecie* „Chleb“ (1903 r.). Oddzielnie wydał: „Krytyczny pogląd na nowe sposoby prowadzenia drożdży w gorzelniach“⁷⁾ „Wina owocowe. Podręcznik dla szkół rolniczych i praktyków“⁸⁾, wydawnictwo to było subwencyonowane przez Wydział krajowy. Wspólnie z Janem Sokołowskim ogłosił „Badania w gorzelnictwie. Podręcznik przeznaczony dla właścicieli go-

¹⁾ Warszawa 1900, 8°, str. 156 z 21 drzew.

²⁾ Warszawa 1901, 8°, str. 331.

³⁾ Warszawa 1900, 16-a, str. 77, z rys. w tekście.

⁴⁾ Warszawa 1905, 8°, str. 113 (odb. z *Wiad. Farmaceutyczn.*).

⁵⁾ Warszawa 1900, 16-a, str. 179.

⁶⁾ Odb. Kraków 1903, 8°, str. 26.

⁷⁾ B. m. ir. (Kraków 1905), 8°, str. 7.

⁸⁾ Kraków 1907, 8°, str. V+206 z 75 rys.

rzeź, gorzelników, oraz kontroli technicznej gorzełń i drożdżarni¹⁾. Książka ta wydana została powtórnie w r. 1913 a treść drugiego wydania²⁾ „zupełnie zmienionego i znacznie rozszerzonego“ jest następująca: 1. wiadomości wstępne, naczynia laboratoryjne, ciężar właściwy, węglowodany, 2. suszone produkty. 3. produkty przerobu. 4. mikroskop, naczynia, pożywki, badania drobnowidzowe. 5. środki odkażające, płyny miarowe i odczynniki. Wyszły jeszcze prace prof. Chrzászcza: „Wady naszych gorzełni“³⁾, „Suszenie ziemniaków“⁴⁾, wreszcie pierwszy tom dzieła: „Gorzelnictwo. Teoria i praktyka. Podręcznik przeznaczony dla użytku szkół gorzelniczych i rolniczych, oraz dla przedsiębiorców gorzełń, gorzelników i kontroli technicznej gorzełni“⁵⁾, witany jako cenny nabytek naszego piśmiennictwa zawodowego⁶⁾. Treść tego tomu jest następująca: 1. ogólne uwagi, węglowodany oraz związki ważne w gorzelnictwie, 2. euzymatyka, 3. produkty fermentacji alkoholowej, 4. woda, pałiwo, surowe produkty.

Jan Bielecki podał we *Wszechświecie* swój odczyt „Rzut oka na rozwój chemii w XIX stuleciu“ (1901 r.); w *Chem. Pol.* „Chemia indyga i rozwój metod technicznych otrzymywania indyga naturalnego i syntetycznego“, „Barwniki siarkowe“ (1901 r.), „Fabrykacja lak farbiarskich z barwników sztucznych“ (1902 r.), „Przyczynek do znajomości rud żelaznych, krajowych i innych“ (1909 r.), wspólnie z Julianem Czechowiczem i Maryanem Kowalskim „Glinki ogniotrwałe Król. Polskiego“, „O glince zielonej w Król. Pol.“ (1909 r.).

K. Jabłczyński ogłaszał wyniki badań chemicznych, przełożył A. F. Hollemana „Podręcznik chemii nieorganicznej“⁷⁾ opracował według H. W. Hillyera „Systematyczne ćwiczenia laboratoryjne z chemii nieorganicznej“⁸⁾, napisał „Doświadczenia z chemii w życiu codziennem“⁹⁾, w *Chem.*

¹⁾ Lwów 1907, 8°, str. 173 z 51 ryc. w tekście.

²⁾ Warszawa 1912, 23×15, str. 351 ze 110 ryc. w tekście.

³⁾ Lwów 1908, 8°, str. 18.

⁴⁾ Lwów 1908, 8°, str. 40.

⁵⁾ Warszawa 1912, 8°, str. X+293 z 37 rys.

⁶⁾ Por. rec. W. J. Karpińskiego w *Książce* 1912, str. 373.

⁷⁾ Warszawa 1907, 8°, str. X+292. Drugie wydanie 1910, 8°, str. 410.

⁸⁾ Warszawa 1907, 8°, str. 106.

⁹⁾ Warszawa 1910, 8°, str. 139 z 34 rys.

Pol. podał: „Piąty kongres międzynarodowy chemii stosowanej w Berlinie. Produkty spożywcze“, „Gips i jego zastosowanie“ (1903); do przekładu Technologii S. Schutz'a opracował artykuły: „woda“, „elektroliza“ (1908 r.).

Prof. Antoni Korezyński ogłaszał wyniki poszukiwań i wydał „Podręcznik chemii nieorganicznej dla klasy V szkół realnych¹⁾. Jan Zawidzki, oprócz wyników badań, ogłaszał w *Chem. Pol.* zestawienia bibliograficzne prac chemicznych od r. 1901. Stanisław Niemczycki wydał książkę „Analiza miareczkowa, podręcznik do ćwiczeń praktycznych“²⁾, przyjętą z uznaniem³⁾. Franciszek Tomaszewski wydał podręcznik „Chemia dla wyższych klas gimnazjalnych“⁴⁾, który miał kilka wydań. Wł. Umiński przełożył G. Francolina „Pierwsze początki chemii dla samouków“⁵⁾. St. Szalay wydał „Przepisy dla fotografów, miłośników i zawodowych“⁶⁾; S. Bouffał „Woda pod względem fizycznym i chemicznym“⁷⁾; Z. Jalbzykowski „Wyrób win z jagód i owoców“⁸⁾.

Z. Chmielewski pisał w *Czasop. Techn.* lw. „O rozwoju przemysłu elektro-chemicznego“ (1901 r.), „Nowa metoda oznaczania kwasu fosforowego“ (1903 r.), wydał „Podręcznik analizy chemiczno-rolniczej“⁹⁾ przyjęty z uznaniem¹⁰⁾ i „Podręcznik techniki mleczarskiej“¹¹⁾.

Na zjeździe przemysłowym w Krakowie w r. 1901 przedstawili referaty: Alexander Klimaszewski „O przemysle ceramicznym w Galicyi“¹²⁾, Maryan Małuszyński „Przemysł drzewny w Galicyi“¹³⁾, August Rodakiewicz

1) Kraków 1905, 8°, str. 197 z 40 rys. i 1 tabl. spektr.

2) Lwów 1901, 8°, str. VIII+190.

3) Por. rec. dr. Jana Roszkowskiego w *Czasop. Techn.* lw. 1901 r.

4) Kraków 1901, 8°, str. 48.

5) Warszawa 1902, 8°, str. 149.

6) Warszawa 1901, 8°, str. 93.

7) Warszawa 1901, 32-a, str. 62.

8) Lwów 1901, 8°, str. 66.

9) Warszawa 1905, 8°, str. 169.

10) Por. rec. L. Nowakowskiego w *Chem. Pol.* 1905 r.

11) Lwów 1908. Drugie wydanie p. t. „Zarys techniki mleczarskiej“ Warszawa 1911, 8°, str. 202.

12) Kraków 1901, 4°, str. 4.

13) Kraków 1901, 4°, str. 6.

„O impregnacji drzewa dla ochrony od ognia i dla konserwacji“¹⁾, Jan Rucker „O przemyśle konserwów“²⁾.

Stefan Bartoszewicz, późniejszy redaktor czasopisma *Nafta*, pisał o przemyśle naftowym w Galicyi i podał w *Chem. Pol.* „Fabrykacja benzyny“ (1901 r.), „Fabrykacja olejów smarnych“, „O postępach w chemii nafty i udoskonoleniach w przemyśle naftowym za ostatnie dwa lata“, „Przerób ropy parafinowej i fabrykacja parafiny“ (1902 r.) a do przekładu Technologii S. Schutza opracował artykuł „nafta“ (1908 r.).

St. Górski podał w *Chem. Pol.* „Krótki zarys fabrykacji kwasu octowego“ (1901 r.), „Fabrykacja kwasu siarczanego na drodze kontaktowej“, „Piąty kongres chemii stosowanej. Przemysł przetworów nieorganicznych“ (1903 r.), „Postępy w sposobach otrzymywania indyga syntetycznego w ostatnich czasach“ (1904 r.) oraz opracował artykuł „olejki eteryczne do przekładu Technologii S. Schutza (1908 r.).

Z dziedziny farbiarstwa podał w *Chem. Pol.* Wł. Kielbasiński „O analizie żelazocyanku potasu“, „O kadzi indygowej podsiarczynowej“, „Galloflawina wytworzona wprost na włóknie bawelnianem“, „Wykrywanie antymonu na tkaninie“, „Nowa reakcja na rodaminę, eozynę i auraminę“ (1901 r.), „Podsiarczyn sodu jako odczynnik“, „Kombinacja ekstraktu drzewa żółtego ze związkami dwuazowymi“ (1902 r.), „O szybkim rozpoznawaniu bieli chromianowej na tle błękitnem indygowem“ (1908 r.).

W *Chem. Pol.* podali jeszcze: Ant. Wyporek „Fabrykacja czystego kwasu solnego“ (1901 r.), Stanisław Epstein „Badania nad czernieniem kwasu burakowego“ (1901 r.), Zdzisław Goldman „Przyczynek do badań smarów maszynowych“ (1901 r.). W *Wiad. Farm.* Stefan Kugler „Praktyczne wskazówki do analizy masła i wykrycia jego zafałszowań“ (1901 r.).

W r. 1902 wyszły podręczniki: Bronisława Duchowicza „Zwięzły podręcznik do ćwiczeń chemii rozbiorowej dla klasy V-ej wyższych szkół realnych“³⁾, wydany powtórnie p. t. „Jakościowa analiza chemiczna“⁴⁾ poczem wyszły

¹⁾ Kraków 1901, 4°, str. 5.

²⁾ Kraków 1901, 4°, str. 5.

³⁾ Tarnopol 1902, 8°, str. 46.

⁴⁾ Lwów 1905, 8°, str. 52.

jeszcze tegoż autora: „Doświadczenie chemiczne przy pomocy możliwie najprostszych środków“¹⁾; przekład W. Ostwalda „Chemia analityczna“²⁾; oraz dr. Stanisława Bartoszewicza b. docenta Uniwersytetu Charkow. nauczyciela szkoły handlowej F. Laskusa „Podręcznik chemii nieorganicznej z analityczną i organiczną w zakresie szkół technicznych, przemysłowych i handlowych“³⁾, ostro krytykowany przez J. Zawidzkiego w *Chem. Pol.* (1902 r.), wreszcie opracowany przez W. Umińskiego przekład A. Bernsteina „O siłach chemicznych, jako wstęp do chemii“⁴⁾.

W różnych dziedzinach technologii pisali w *Chem. Pol.* Bogdan Szolajski „Usunięcie i zużytkowanie bezwodnika siarkowego i gazów kominowych fabrycznych“, „Postęp w metalurgii ołowiu i cynku w ostatnich kilku latach“ (1902 r.), „Stosowanie gazów z pieców wielkich do poruszania motorów gazowych“, „Obecny stan elektrometalurgii miedzi i niklu“, „Nasze zdobycze elektrochemii stosowanej“ (1903 r.), „Elektrochemia w zastosowaniu do chemii organicznej“, „Postępy w fabrykacji celulozoidu“, „Obecny stan przemysłu gazowego“ (1904 r.), „Postępy w wielkim przemyśle nieorganicznym“, „Fabrykacja jedwabiu sztucznego i jej postępy w ostatnich latach“ (1905 r.); Jan Moszezeński „Kilka słów o fabrykacji kwasu winnego“ (1902 r.); I. Bendetson „Nowe metody stosowania czerni anilinowej“ (1902 r.); S. Łatkiewicz „O wytwarzaniu błękitu indygowego na włóknie bawelnianem za pomocą druku“ (1902 r.); M. Pfeifer „Przemysł garbarski na wystawie w Düsseldorfie“, „VI doroczna konferencya międzynarodowego związku chemików przemysłu garbarskiego w Leeds“ (1902 r.). Henryk Karpiński opisał w *Chem. Pol.* „Rozwój garbarstwa w ostatnich latach trzydziestu“ (1902 r.) a w *Przegl. Techn.* podał artykuły: „O metalizacji skóry“ (1902 r.), „O kwasie siarczanym“, „O teorii elektronów“ (1903 r.) „O technicznym zastosowaniu spirytusu“ (1904 r.).

Jan Lombardo pisał w *Chem. Pol.* „O działaniu dwutlenku węgla na cement“ (1902 r.), „Fabrykacja cementu białego“, „Nowsze postępy w fabrykacji cementu“ (1903 r.),

¹⁾ Lwów 1909, 8°, str. 86+IV.

²⁾ Warszawa 1902, 8°, mała, str. 197.

³⁾ Warszawa 1902, 8° duża, str. 341 z 36 rys.

⁴⁾ Warszawa 1902, 8°, str. 87.

„Żuzel wielkopiecowy w świetle nowej teorii“ (1905 r.), w *Miesięczniku techn. krak.* „Kontrolowanie wypalania się cementu za pomocą ciężaru gatunkowego“ (1905 r.). Julian Wekstein podał w *Chem. Pol.* „Zarys rozwoju przemysłu cementowego“ (1902 r.); do przekładu Technologii S. Schutza opracował artykuł „zaprawy“ (1908 r.).

W *Przegl. Techn.* podali: Stanisław Nakielski „O smarach“ (1902 r.), „O samozapalności czyściwa“ (1904 r.); Wacław Jacuński „Postęp przemysłu gazowego“ (1902 r.), „Światło żarowe“ (1904 r.); streszczony był odczyt Kawczyńskiego „O zastosowaniu spirytusu do celów motorycznych i oświetlenia“ (1902 r.).

Kazimierz Kujawski wydał „Rady praktyczne dla piwowarów, przy stosowaniu nowego sposobu opodatkowania piwa“¹⁾; w *Chem. Pol.* podał „Postępy w wyrobie piwa“ (1903 r.). Leon Jeziorański pisał w *Chem. Pol.* „O braunszteinie brazylijskim“, „Stan gorzelnictwa w obrębie państwa rosyjskiego w d. 1 stycznia 1902 r. (1902 r.); Bronisław Łaszczyński „Analiza biologiczna wody w browarze“ (1902 r.). Wiktor Wołczyński wydał „Brewiarzyk fotograficzny“²⁾.

W r. 1903 wyszedł dwutomowy podręcznik Bolesława Gładycha „Chemia w zarysie“³⁾, ostro krytykowany przez T. Miłobędzkiego⁴⁾. W *Chem. Pol.* pisali: dr. Józef Berlinerblau: „Przyczynek do oznaczenia węglowodorów parafinowych“ (1903 r.), „Rozwój przemysłu chemicznego nad górnym Renem“ (1905), „O żywicowaniu drzew owocowych“ (1907 r.), „Udział chemii naukowej w przemyśle angielskim“ (1909 r.); Ludwik Dobrzyński „Szybkie oznaczanie kwasu siarczanego w technicznym kwasie solnym“, „Oznaczanie siarki w pirytach i w wypałkach pirytowych“ (1903 r.), „Kontrola chemiczna fabrykacji kleju kostnego“ (1911 r.); Henryk Drozdowski „Oznaczenie ilości aniliny i toleiny w ich mieszaninach“ (1903 r.), „Indygo i Tioindygo“ (1909 r.), „Z historyi kolorystyki“ (1910 r.), „Rośliny użyteczne dla farbiarstwa“ (1911 r.); dr. A. J. Goldsobel „Kongres międzynarodowy chemii stosowanej w Berlinie. Preparaty orga-

¹⁾ Warszawa 1902, 8°, str. 165.

²⁾ Lwów 1902, 8°, str. 229.

³⁾ Warszawa 1903, dwa tomy 8°, str. 176 i 242, rys. 31 i 41.

⁴⁾ Por. rec. *Chem. Pol.* z r. 1904.

niczne i produkty smołowe. Barwniki i ich zastosowanie" (1903 r.), do przekładu Technologii S. Schutza opracował barwniki (1908 r.); Wacław Tymowski „O postępach w bieleńiu tkanin bawełnianych" (1903 r.), „O zaprawach (bejcach)" (1904 r.), „Powstanie i rozwój przemysłu farbiarskiego w Łodzi" (1907 r.) „O katalizatorach w farbiarstwie i drukarstwie" (1913 r.); L. Przetaczyński „Ulepszony sposób otrzymywania celulozy z drzewa i ze słomy za pomocą gotowania z ługiem sodowym" (1903 r.), do przekładu Technologii S. Schutza opracował papiernictwo (1908 r.). Janusz Szczepański podał w *Chem. Pol.* „Garbowanie chromem i jego rozwój aż do dnia dzisiejszego", „Wpływ różnych warunków na przebieg garbowania i stosunek garbnika do kwasu", (1903 r.), „Poglądy na tworzenie się skóry wyprawionej" (1904 r.).

Z cementownictwa podali w *Chem. Pol.* A. Chróścicki „W kwestyi objętościowego oznaczania żelaza w cemencie portlandzkim i jego masie surowej" (1903 r.), „Kilka uwag o wypalaniu cementu portlandzkiego w piecach pierścieniowych systemu Dietscha", „O cemencie portlandzkim szybko wiążącym", „O cemencie portlandzkim", „O robotach betonowych" (1904 r.), „Fabrykacja cementu portlandzkiego" (1905 r.); L. Stępkowski „W kwestyi oznaczania żelaza w cemencie i jego masie surowej" (1903 r.).

Dr. Leonard Bier mówił na posiedzeniach Tow. Techn. krak. „O sposobach oczyszczania wód kanałowych miejskich ze szczególnem uwzględnieniem metod biologicznych" (1903 r.), „O sanacyi Zakopanego i wywożeniu nieczystości miejskich", „O oczyszczaniu miejskich wód kanałowych ze szczególnem uwzględnieniem metod biologicznych" (1903 r.), „O metodach fotometrii, stosowanych w higienie oświetlenia" (1905 r.), „O fałszowaniu herbaty i kawy galicyjskiej" (1907). Odczyty te były streszczone we wskazanych latach w *Przegl. Techn.* a odczyt „O oczyszczaniu miejskich wód kanałowych" ... podany tamże w całości w r. 1903.

W *Czasop. Techn.* lw. podane były artykuły dr. Z. Motylewskiego: „Wycieczka członków Tow. Politech. do związkowej fabryki oleju rzepakowego" (1903 r.), „Wycieczka do fabryki chemicznej *Tlen*" (1904 r.), „Minimax, nowy przyrząd ręczny do gaszenia pożarów" (1905 r.), „O cemencie żużlowym", „O ciałach promieniotwórczych i o nowszych pracach o nich", „Zastosowanie teorii roztworów

w chemii analitycznej“ (1906 r.). Inż. Maryan Wieleżyński podał tamże: „Metody, używane do oznaczania wartości opałowej produktów naftowych“, „Zanieczyszczenie ropy boryslawskiej“ (1903 r.), „Analizy kilku rop galicyjskich“, „Pomiary ropy w zbiornikach“ (1904 r.), „Drobne rafinerie nafty“ (1906 r.).

W r. 1904 wydał Antoni Sucheni „Zasady chemii z uwzględnieniem mineralogii dla klasy IV szkół średnich¹⁾. Później wyszły tegoż autora „Zasady chemii nieorganicznej“²⁾, których część o solach opracował B. Duchowicz. W *Czasop. Techn.* lw. podany był odczyt Maurycego Altenberga „O wytwarzaniu tlenków azotu z powietrza za pomocą wyładowań elektrycznych“ (1904 r.); Józefa Gruszkiewicza „Elektrosynteza związków azotowych z powietrza“, „Teoria i praktyka otrzymywania kwasu siarkowego w drodze kontaktowej“ (1904 r.), „Kilka uwag o fabrykacji gazu świetlnego z odpadków naftowych“ (1905 r.). W *Chem. Pol.* pisali: Wł. Kiślański „Metody międzynarodowe rozbioru nawozów sztucznych“ (1904 r.); J. Pietruszyński „Sprawozdanie roczne z przemysłu kwasów mineralnych za r. 1903“, „Przyczynek do badań nad wytwarzaniem bezwodnika siarkowego na drodze katalitycznej“ (1904 r.).

Dr. Ludwik Kossakowski podał w *Chem. Pol.* „Fabryka ceramiczna posadzek terrakotowych w Opocznie (gub. Radom.) i w Sławiańsku (gub. Charkowska)“ (1904 r.); do przekładu Technologii S. Schutza opracował ceramikę (1908 r.); we *Wszecławie* zamieścił „Wytwory mleczne“, „Sposoby otrzymywania temperatur niskich“ (1913 r.).

Władysław Popławski podał w *Chem. Pol.* „Żelatyna. Eter metylowy kwasu żelatynowego“, „Olej drzewny chiński“ (1904 r.), „Postępy prac nad czerwieniem paranitranilinową“ (1910 r.). Oddzielnie wydał: „Paliwo z punktu widzenia chemicznego“³⁾.

Franciszek Bandrowski pisał w *Chem. Pol.* „Związek niemiecki w przemyśle spirytusowym, jego utworzenie, organizacya i działalność“, „Metoda zastosowania systemu Hansena czystej hodowli drożdży do piw angielskich leżakowych“, „O postępkach w gorzelnictwie“ (1904 r.).

¹⁾ Lwów 1904, 8°, str. 170.

²⁾ Lwów 1908, 8°, str. X+282 z 65 rys. i tabl.

³⁾ Łódź 1906, 8°, str. 91.

W zakresie farbiarstwa pisali w *Chem. Pol.* E. Krasuski „O używanych dotąd barwnikach naturalnych i oznaczaniu ich wartości“, „O środkach, stosowanych do wykończenia towarów włóknistych i oznaczaniu ich wartości“, „Spostrzeżenia nad trwałością roztworów podchlorynu sodowego“ (1904 r.); Włodzimierz Kunowski „O bieleniu lnu“, „O czerni anilinowej na bawełnę“ (1904 r.); T. Markowski „Wydaźność taniny w farbowaniu bawełny“ (1904 r.), nadto do przekładu Technologii Schutza opracował artykuły: farbiarstwo i drukarstwo (1908 r.).

W *Przegl. techn.* podany był odczyt K. Siennickiego, wygłoszony w Łodzi, „Oczyszczanie i zmiękczenie wód fabrycznych, kanalizacyjnych, oraz rzecznych, systemem Schlichtera“ (1904 r.).

Dr. Arnold Bolland, profesor akademii handlowej w Krakowie, wydał: „Zarys chemii organicznej dla klasy VI szkół realnych zeszyt I“¹⁾ a roku następnym wspólnie z B. Duchowiczem podręcznik „Chemia organiczna w zastosowaniu do potrzeb klasy VI szkół realnych“²⁾. W dalszym ciągu wydawał dr. A. Bolland podręcznik „Towaroznawstwo“³⁾ broszurki, „Proste sposoby badania towarów“⁴⁾ „Towaroznawstwo w monografiach. Herbata“⁵⁾ „Kawa“⁶⁾ „Żuźle i mączka Thomasa“⁷⁾ „Podręcznik towaroznawstwa dla szkół handlowych“⁸⁾ „Towaroznawstwo w monografiach Kakao“⁹⁾ „Śaletra chilijska“¹⁰⁾ „Mąka kostna i nawozy pokrewne“¹¹⁾. W Warszawie wyszedł przekład książki Bernthsen'a „Podręcznik chemii organicznej“¹²⁾, dokonany przez B. Hryniewieckiego, T. Rotarskiego, H. Międzyńskiego, W. Ciechońskiego i K. Jędrzychowskiego. Prace chemiczne ogłaszał Tadeusz Miłobędzki, który później wydał

¹⁾ Lwów 1905, 8°, str. 64.

²⁾ Lwów 1906, 8°, str. 190. Wyd. drugie Lwów 1912 8° str. 187.

³⁾ Kraków 1910, 8° duża, str. VIII+180.

⁴⁾ Kraków 1912, 8°, str. 55.

⁵⁾ Kraków 1913, 8°, str. 24.

⁶⁾ Kraków 1913, 8°, str. 32.

⁷⁾ Kraków 1913, 8°, str. 20.

⁸⁾ Kraków 1914, 22½×14, str. IV+240.

⁹⁾ Kraków 1914, 8°, str. 28.

¹⁰⁾ Kraków 1914, 8°, str. 20.

¹¹⁾ Kraków 1914, 8°, str. 20 i 1 tabl.

¹²⁾ Warszawa 1905, 8°. str. 563.

podręcznik „Szkoła analizy jakościowej“¹⁾. Witold Filosiwicz wydał broszurę „Materye wybuchowe“²⁾ a później „Zasady chemii fizyologicznej roślin i zwierząt“³⁾ uzupełnienie Chemii organicznej dla kl. VI szkół realnych. Tegoż autora „Historya chemii w Polsce Cz. I początki chemii do powstania teoryi flogistów“ krytykowaną była przez Jana Grabowskiego⁴⁾, który w *Chem. Pol.* pisał: „Chemia w Polsce do 1773 r.“ (1905), „O wykładzie chemii w szkołach pijarskich w Warszawie 1797—1830“, „O wykładzie chemii w Szkole Wojewódzkiej Kieleckiej od r. 1817 do 1831“ (1906) r.

W *Chem. Pol.* pisali: Jan Czajkowski „Przyczynek do badań nad wytwarzaniem bezwodnika siarkowego na drodze kontaktowej“, „Nowy przyrząd do szybkiego suszenia produktów chemicznych“ (1905 r.), „Fabrykacya wysokoprocentowego kwasu azotnego“ (1906 r.); Franciszek Gervais „O działaniu ciepła na celuloid“ (1905 r.); E. Trepka „Oznaczenie kwasu siarczanego“ (1905 r.), „Rzut oka na rozwój farbierstwa“ (1907 r.); St. Weil „O karminie“ (1905 r.). W *Gaz. Cukr.* W. Łaźniewski „Techniczne zużytkowanie azotu atmosferycznego“ (1905/6), Julian Rutkiewicz „Oznaczenie wody w węglu“ (1905/6), W. Tomczyński „Zastosowanie błota defekacyjnego i żużla do fabrykacyi cementu portlandzkiego“ (1905, 6). W *Rocznikach nauk roln. krak.* Feliks Rogoziński „O rozkładzie kazeiny przez niektóre bakterye fermentacyi mlekowej, wyhodowane z sera ementalskiego“⁵⁾.

W przekładzie St. Plewińskiego wyszła W. Ostwalda „Szkoła chemii“⁶⁾. M. Mutniański wydał broszurkę: „Jak robić wina owocowe i miody do picia“⁷⁾.

W *Chem. Pol.* podali: J. Drège „Stan obecny przemysłu mydlarskiego“ (1906 r.) oraz opracował artykuły „Tłuszcze, żywice“ w przekładzie Technologii S. Schutza (1908 r.); Józef Kączkowski „W sprawie kursów gorzelnicznych“, „W sprawie fabrykacyi zapalek“ (1906), „Z ruchu gorzel-

¹⁾ Warszawa 1910, 8° duża, str. 271.

²⁾ Kraków 1905, 8°, str. 86.

³⁾ Kraków 1906, 8°, str. 37.

⁴⁾ Por. rec. w czasop. *Książka* 1907.

⁵⁾ Odbitka Kraków 1905, 8°, str. 20.

⁶⁾ Część I ogólna Warszawa 1906, 8°, str. 168. Część II Chemia najważniejszych pierwiastków i ich związków z 33 rys. Warszawa 1907, 8°, str. 282.

⁷⁾ Warszawa 1906, 8°, str. 48.

niczego" (1908 r.); Antoni Ossendowski „Badania nad wydzielaniem gazów z węgla kamiennego bez procesu destylacji" (1906 r.), „O możliwych przyczynach wybuchów w kopalniach węgla kamiennego“, „Dane analityczne o sztucznych nawozach, stosowanych w Japonii i Chinach" (1907 r.). W *Gorzelniku* podany był artykuł: „Aparat zacierno-fermentacyjny Jana Kormana" (1906 r.).

W r. 1907 wyszły książki: St. Moycho i Fr. Zienkowski „Zarys chemii nieorganicznej¹⁾, z uwzględnieniem strony doświadczalnej. I. Remsen „Wykład chemii" w przekładzie A. Grabowskiego i W. Humnickiego²⁾. Antoni Gątkiewicz wydał broszurkę: „Własna ocena i kontrola pracy zawodowej w gorzelni" ³⁾. Tomik szósty szkiców popularnych Edmunda Libańskiego⁴⁾ „Ze świata postępu techniki i przemysłu" obejmował „Nafta i naftiarze" ⁵⁾.

Mieczysław Dominikiewicz pisał do *Chem. Polskiego* „Z działalności miejskiego laboratorium chemiczno-bakteryologicznego w Łodzi" (1907 r.), „Kilka uwag o środkach apreturowych“, „Nowy sposób oznaczania tłuszczu w mydle" (1908 r.), Kolorymetryczny sposób oznaczania kleju“, „Kilka uwag o środkach apreturowych oraz ich badaniu" (1909 r.), „Uwagi o środkach apreturowych oraz ich badaniu" (1910 r.); „O badaniu środków apreterskich i artykułów chemicznych przemysłu włókiennego" (1912 r.), później wydał nader pożądaną⁶⁾ podręcznik: „Chemia przetworów przemysłu włóknistego (Wyrób — Własności — Zastosowanie — Badanie). Podręcznik do użytku fabrycznego i laboratoryjnego" ⁷⁾. Pisali w *Chem. Pol.*, Wincenty Humnicki „Badania nad oczyszczaniem spirytusu surowego" (1907 r.); Kazimierz Łubkowski⁸⁾ „Wpływ kontroli chemicznej na racjonalne użytkowanie torfu jako paliwa" (1907 r.) i opracował artykuł „paliwo" w przekładzie Technologii S. Schutza (1908 r.); A. Różycki „O żużlach tagan-

¹⁾ Warszawa 1907, 8°, str. 471, z 171 rys. w tekście. Wyd. drugie 1912, 22½×14½, str. 247, ze 101 rys. w tekście.

²⁾ Warszawa 1907, 8°, str. 464, z 68 rys., tablicą widmową i 197 doświadczeniami.

³⁾ Czempin 1907, 8°, str. 16.

⁴⁾ Por. str. 291.

⁵⁾ Lwów 1907, 8°, str. 40.

⁶⁾ Por. rec. L. K. w *Chem. Pol.* 1913 str. 407.

⁷⁾ Zgierz 1913, 23×16, str. XI, 320, IX z 30 rys.

⁸⁾ Por. str. 241.

rogskich" (1907 r.), „Przyczynek do poznania składu chemicznego superfosfatów krajowych" (1909 r.). We *Wszelkim świecie* Ludmira Biegańska „Kilka słów o odwracalnym działaniu enzymów", „O produktach ubocznych fermentacji alkoholowej" (1907 r.).

Podręcznik Treadwella „Chemia analityczna ilościowa"¹⁾ przełożyli K. Adwentowski i W. Staronka; przekład poprawił, przypiskami uzupełnił i wydał dr. Ludwik Bruner. Z. Scheller wydał „Tablice do analizy jakościowej"²⁾, starannie opracowane³⁾. W Warszawie wychodzić zaczęły *Sprawy Gorzelnicze*, wydawnictwo zeszytowe stowarzyszenia pracowników gorzelniczych. Do przekładu Technologii S. Schutza opracowali: metalurgię Święciecki, metale prócz miedzi K. Kozirowski, szkło Leciński, preparaty H. Majmon, piwowarstwo, drożdżarstwo Cz. Boczkowski (1908 r.).

W *Przegl. Techn.* podali: A. Kozłowski „Nowy sposób oczyszczania wody za pomocą wapna i barytu, pomysłu H. Reizerta (1908 r.), Antoni Seyda „O przetwarzaniu azotu powietrznego na cyanek" (1908 r.); w *Czasop. Techn. lw. inż.* Romuald Wowkonowicz „Postępy gazowego światła żarowego" (1908 r.).

J. Harabaczewski podał w *Chem. Pol.* „Przegląd ważniejszych zdobyczy techniki w głównych dziedzinach wielkiego przemysłu chemicznego w ostatnim dwuleciu" (1908 r.), w *Przegl. Gór. Hutn.* „Przegląd postępów w analizie metali" (1909 r.) i przełożył książeczkę W. Ramsay'a „Chemia nowoczesna. Część teoretyczna"⁴⁾.

W *Chem. Pol.* pisali jeszcze: Julian Bartnicki „Czynność optyczna ropy w świetle współczesnych teorii chemicznych", „O niezwykłej czynności optycznej niektórych gatunków ropy, pochodzących z wyspy Jawy" (1908 r.), Stefan Kamecki „Przyczynek do znajomości Grójeckich glin ogniotrwałych" (1908 r.), Wł. Miernik „O żywiciowaniu drzew" (1909 r.), Czesław Świerczewski „Jak należy rozwiązać kwestię gazową w Łodzi ze stanowiska technicznego" (1908 r.) a do przekładu Technologii S. Schutza opracował artykuł „sucha destylacja" (1908 r.).

¹⁾ Kraków, 1908.

²⁾ Warszawa, 1908, str. 55.

³⁾ Por. rec. J. Czajkowskiego, *Chem. Pol.* 1909.

⁴⁾ Warszawa, 1913, 16×11, str. 127.

Inż. Feliks Bańkowski, dyrektor gazowni lubelskiej, wydał: „Gazownie miejskie, jako źródło dochodów dla miast (przyczynek do sprawy gazowej w Wilnie¹⁾); w *Przegl. Techn.* podany był jego artykuł: „Stan sprawy gazowej“ (1910), odczyt wygłoszony w Lublinie „O postęпах wytwarzania gazu“ (1912 r.) i referat z VI Zjazdu techników polskich: „O sposobach współdziałania polskich gazowni i potrzebie organizacyi stacyi centralnej doświadczalno-instrukcyjnej“ (1913 r.). Oderwany od kraju, podczas wojny, inż. Bańkowski opracował na obczyźnie i zestawił materiał potrzebny dla uwydatnienia znaczenia przemysłu gazowego w ekonomicznym bilansie kraju, w pracy: „Gaz i gazownie ze stanowiska zaspokojenia potrzeb jednostki i środowisk zbiorowego życia oraz ekonomicznego rozwoju kraju“. W pierwszej części tej pracy wyjaśniony został stan obecny przemysłu gazowego i horoskopy jego rozwoju na przyszłość, w drugiej — mowa o przemysłe gazowym ze stanowiska bogactwa kraju, w trzeciej — o bezpieczeństwie gazu, w czwartej — gazownia i gaz a higiena w domu i po miastach, w piątej — o zastosowaniu gazu do oświetlania, w szóstej — gaz jako źródło siły, w siódmej — gaz w zastosowaniu do domowego użytku, w ósmej — gaz w zastosowaniu do przemysłu. Myśl przewodnią wywodów z części 1-ej i 2-ej zobrazował w referacie, przedstawionym na nadzwyczajnym zjeździe techników polskich w Warszawie w r. 1917, wydanym w oddzielnej odbitce p. t. „Przemysł gazowy jako źródło bogactwa krajowego“²⁾.

W r. 1909 wyszły książki: Bronisława Koskowskiego „Podręcznik analizy chemicznej wody do picia“³⁾, Stefana Nałęczy-Korzeniowskiego „Skorowidz i statystyka gorzełn w Galicji“⁴⁾, L. Henikowskiej „Przetwory owocowe. Wskazówki do ich wyrobu i przechowywania“⁵⁾, T. Świszczowskiego „Instrukcja wyrobu masła“⁶⁾.

¹⁾ Wilno 1909, 8°, str. 53. W tymże roku drukowany był w Petersburgu referat rosyjski inż. Bańkowskiego o stanie i przebudowie miejskich petersburskich zakładów gazowych.

²⁾ Warszawa—Lublin 1917, str. 34+XV, z dołączeniem 4 tablic graficznych i 4 cyfrowych.

³⁾ Warszawa, 1909, str. 56. Por. rec. J. Czajkowskiego w *Chem. Pol.* 1909 r.

⁴⁾ Lwów, 1909, 8° duża, str. XVIII+72.

⁵⁾ Warszawa, 1909, 8°, str. 32.

⁶⁾ Lwów, 1909, 8° mała, str. 32.

W *Chem. Pol.* pisali: Ignacy Chrzanowski „Kilka uwag o fabrykacji superfosfatu“ (1909 r.), Edw. Wilczyński „Rozwój przemysłu nawozów sztucznych od 1905—1908“ (1909 r.), Józef Rutkowski „Gliny i wapienie południowej części pow. Częstochowskiego“, „Sprawozdanie ze zjazdu rosyjskich techników i fabrykantów cementu w Moskwie w r. 1908 (1909 r.)“, B. Ruszkowski i B. Schmidt „Oznaczenie wełny obok bawełny w tkaninach mieszanych“ (1909 r.).

W r. 1910 wychodzić zaczęła we Lwowie „Chemia organiczna“¹⁾ Stanisława Opolskiego „opracowana zupełnie oryginalnie i pod względem rzeczowym bardzo starannie“²⁾. O książce prof. A. Maurizio „Młynarstwo i Piekarstwo“ była mowa w dziale trzecim³⁾. W Poznaniu wyszło „Towaroznawstwo branży kolonialnej i spożywczej z uwzględnieniem wielu artykułów drogeryjnych“⁴⁾. Broszura prof. Maryana Westfalewicza „O technicznym sposobie użytkowania azotu powietrza“ wyszła w Stanisławowie⁵⁾. W *Przegl. Techn.* podał W. Okoniewski „Glin jako materiał przewodników elektrycznych“ (1910 r.); w *Chem. Pol.* Stanisław Boccione „Znaczenie kontroli naukowej w browarach, w związku z obecnym stanem piwowarstwa“ (1910 r.), L. Krauze „Barwienie drzewa działaniem gazów“ (1910 r.), „Przemysł chemiczny na wystawie brukselskiej“ (1911 r.). „Nowy sposób rafinowania olejów mineralnych (sposób Edeleanu)“ (1913 r.).

W r. 1911 wyszedł przekład książki dr. A. F. Hollemana „Podręcznik chemii organicznej“⁶⁾, dokonany przez K. Sławińskiego i T. Pytana; „Wiadomości z chemii i mineralogii dla klas niższych szkół średnich“⁷⁾ ułożone przez dyr. Br. Duchowicza i Tadeusza Wiśniowskiego, profesora politechniki; Emila Kurowskiego „Towaroznawstwo“⁸⁾, St. Długoszewskiego i J. Horowskiego „Piekarstwo w te-

¹⁾ Lwów 8°, zesz. I, 1910, str. 204; zesz. II 1911, str. 204—380; zesz. III, 1911, str. 381—556; zesz. IV, 1912, str. 557—763.

²⁾ Por. rec. K. Sławińskiego w *Chem. Pol.* 1913, str. 45.

³⁾ Por. str. 475.

⁴⁾ Poznań, 1910, 8°, str. 336.

⁵⁾ Stanisławów, 1910, 8°, str. 29.

⁶⁾ Warszawa, 1911, 23×15, str. VIII+517.

⁷⁾ Lwów, 1911, 8°, str. 163.

⁸⁾ Kraków, 1911, 8° duża, str. 131.

oryi i praktyce. Pierwszy podręcznik w języku polskim do nauki piekarstwa¹⁾. Biuro porad technicznych wydało w Warszawie obszerny podręcznik domowy „E. Angnelius. Skarbiec chemiczno-techniczny²⁾”. We Lwowie inż. Wacław Jarra wydał broszurę „O przemyśle skórniczym w Galicji³⁾”, w której mówi o skórach surowych, garbnikach, garbarstwie i rzemiosłach skórniczych⁴⁾; dr. Stanisław Serkowski broszurę „Domowe sposoby badania produktów spożywczych⁵⁾”; Zofia Rudnicka — odczyt popularny „Saletra jej własności i pożytki⁶⁾”; w Tarnowie dyrektor Karol Trochanowski „Sprawozdanie z prac chemicznych i bakteriologicznych, dokonanych w latach 1906—1911, celem zaopatrzenia m. Tarnowa w wodę⁷⁾”.

W *Chem. Pol.* pisali: dr. Ł. Sznajder „Barwniki kadziowe” (1911 r.), Zygmunt Żbijewski „O wodzie kotłowej” (1911 r.).

Dr. Kazimierz Ihnatowicz podał w *Czasop. Techn. lw.* „Kilka uwag o produkeyi terpentyny u nas i gdzieindziej” (1911 r.), „O hartowanych olejach”, „O autoklawowym procesie rozszczepiania tłuszczów” (1913 r.); w *Chem. Pol.* „Badanie smoleju galicyjskiego otrzymanego z miejscowości Maziarnia pod Niskiem” (1912 r.).

W *Czasop. Techn. lw.* pisali: Kazimierz Drewnowski „O wytwarzaniu kwasu azotowego z powietrza sposobem Mościckiego (1911 r.), prof. A. Maurizio „Technika i rośliny użytkowe” (1911 r.), inż. Mieczysław Seifert „Kilka uwag o rentowności zakładów gazowych” (1911 r.). W *Przegl. Techn. K.* Miecznikowski „O wapnie hydraulicznem” (1911 r.), Wł. Jabłoński „Główne części składowe emalii” (1912 r.), dr. St. Bereza „W sprawie kontroli smarów (1913 r.), inż. hutn. Edward Krodkiwski „Ferrosilicium” (1913 r.), dr. inż. Otto Nadolski⁸⁾ „O odżelaznianiu wód gruntowych i konstrukeyi zakładów odżelazniania” (1914 r.). W *Chem.*

¹⁾ Kraków, 1911, 23½×16, str. 125.

²⁾ Warszawa, 1911, 23½×16½, str. 630+VIII.

³⁾ Lwów, 1911, 8°, str. 100.

⁴⁾ Por. rec. Br. Pawlewskiego w *Czasop. Techn. lw.* 1911, str. 165; w *P. T.* 1911, str. 376.

⁵⁾ Lwów, 1911, 25×16½, str. 36.

⁶⁾ Warszawa, 1911, 21×15, str. 24.

⁷⁾ Tarnów, 1911, fol., str. 64.

⁸⁾ Por. str. 302.

Pol. dr. Wł. Korpaczewski „Dzisiejszy stan nauki o fermentacji“ (1911—1912), T. Ingwar „Otrzymywanie wywabów na indygo za pomocą kwasu azotowego“ (1912 r.). W czasop. *Kosmos* Kazimierz Kling „O budowie i syntezie kauczuku“ (1913 r.).

O broszurze Jana Fijałkowskiego „Przemysł żywny we Francji“¹⁾ pisał Br Pawlewski w *Czasop. Techn.* lw. (1912 r.).

W r. 1913 wyszedł G. Proniewskiego „Krótki kurs chemii“²⁾, krytykowany w *Chem. Pol.* przez L. Krauzego³⁾.

Inż. Janusz Zaykowski podał w *Chem. Pol.* „Niemiecki przemysł potasowy“ (1913 r.), w *Przegl. Techn.* „Acetylen rozpuszczony“ (1914 r.).

B) Cukrownictwo.

Pierwszymi piszącymi o cukrownictwie w omawianym okresie byli Jędrzejewicz i Misiągiewicz. Czesław Jędrzejewicz podał w *Przegl. Techn.* „Sposób oznaczania ilości cukru gronowego, znajdującego się w burakach“, „Prace p. Peligot'a, w przedmiocie materji solnych, jakie burak cukrowy wyciąga z ziemi i nawozów“, „Nowy sposób otrzymywania soku z buraków, wynalez. przez Rivier'a“ (r. 1875), „O wpływie soli mineralnych na krystalizację cukru“, „Kilka słów o próbach odbytych w cukrowni Saliwonki a dotyczących nowego sposobu Rivier'a“ (r. 1876), w *Gazecie Cukrowniczej* „O sposobach powiększenia spożycia cukru i rozwój naszego przemysłu w przyszłości“ (1902/3). L. Misiągiewicz w *Przegl. Techn.* „O wysładzaniu szlamu w cukrowniach“ (1875 r.), „Odżywianie węgla z kości zwierzęcych za pomocą melasu“ (1877 r.), „Zabielanie cukru (mączki cukrowej) w odśrodkowcach“ (1878 r.), „Baterja dyfuzyjna“ (1881 r.), „Cukrownictwo jako przemysł rolniczy w zachodnich guberniach Cesarstwa“, „Projekt cukrowni na mniejszą skalę“ (1883 r.).

Z cukrowników, którzy pisać zaczęli w r. 1876, największe zasługi położył Jan Piasecki (ur. 1848, zm. 1898 r.), ma-

¹⁾ Lwów, 1912, 8°, str. 80, z rys. w tekście i kilku ilustr. w tablicach.

²⁾ Warszawa, 1913, 21½×14½, str. 301 z 49 rys.

³⁾ Por. rec. *Chem. Pol.* 1913, str. 309.